

DISSERTATIO IVRIDICA, 1679, 23^b
DE
ODIO SECVNDARVM 10/
NVPTIARVM,

Oder:
Von denen rechtlichen Vorfallenheiten, so sich
bey anderweitigen Verheyrathungen
zu zeigen pflegen.

QVAM
PRAESIDE
PETRO MVLLERO, Icto,
ET PROF. PVBL. ORDINARIO,
IN AVDITORIO ICTORVM,

D. FEBR. CIO IO CLXXIX.
PVBLICE VENTILANDAM SISTIT

ANDREAS Wege,
VVANSLEB. MANSFELD.

EDITIO TERTIA.

IENAE,
EX OFFICINA IO. BERNH. HELLERI,
CIO IO CC XXXVII.

DISSERTATIO IURIDICA
DE
ODIO SECUNDARVM
NUPTIARVM

von dem rechtlichen Verhältnisse
der secundären Eheschließungen

CAPITULUM
PRÆSIDII
P. O. N. P. O. I. C. T. O.
C. A. S. A. M. O. D. E. S. E. C. U. N. D. A. R. I. A. M.
E. M. J. A. M. O. D. O. N. I. A. M.
I. N. C. A. S. A. M. O. D. E. S. E. C. U. N. D. A. R. I. A. M.
I. N. C. A. S. A. M. O. D. E. S. E. C. U. N. D. A. R. I. A. M.
I. N. C. A. S. A. M. O. D. E. S. E. C. U. N. D. A. R. I. A. M.

EX OFFICINA IO. BERNH. HELLERI
CIC 19 CO XXXVII

I. N. D. N. J. C.

VTI FERT AREOPAGI-
TARVM LEX:

Ἄνευ παρομιῆς καὶ παθῶν.

CAPVT I.

TRACTANS

CAVSAM ODII SECVNDARVM NVPTIA-
RVM TAM QVOAD MVLIEREM, QVAM VIRVM
IN GENERE, DESCRIPTIONEM, MODOS QVIBVS
VINCVLVM PRIORIS MATRIMONII
DISSOLVATVR.

S U M M A R I A.

TH. I. *Ethnici secundas nuptias intemperantie infamia la-
borare dixerunt. II. Patres in veteri Ecclesia in eundem
prolapsi sunt errorem. III. Verum recte negatur secundas
nuptias improbari. Promissio de perpetua viduitate ser-
uanda non valet. IV. Neque ipsi Patres indifferenter
damnarunt secundas nuptias. V. Nihilominus tamen
Imperatores Christiani veteres de coercendis secundis nuptiis
multas edidit Constitutiones. VI. Quid per odium in-
telligatur. VII. Quid per Nuptias Secundas, Descriptio.
VIII. Recensentur modi, quibus dissolvatur vinculum ma-
trimonii prioris.*

Quidem non defuerunt *apud Ethnicos* secundarum nuptiarum Ofores, qui eam intemperantiæ infamia laborare arbitrati sunt, unde illud Publii :

Habent locum maledicti crebra nuptia.

Gentilis *lib. 6. d. nuptiis c. 22.* & Plutarch. *in Gracchum* laudat Corneliam, Gracchorum matrem, quod expetita à Ptolomæo maluerit vidua manere, quam Regina fieri. Viduitas enim genus pudicitia dicitur, Quintilian. *declam. 306.* Servius *in Virgil. vers. huic uni forsitan poteram succumbere culpa*, notat bis nuptos ab Ethnicis repulsam passos fuisse à sacerdotio, & Hieronymus *lib. 2. contra Iovin.* Unicubæ semper inter mulieres habitæ fuerunt, per quas fortunæ muliebri sacra fierent. Nullum sacerdotem digamum, nullum flaminem bimaritum leges : Huc referendus locus Valerii Maximi *l. 2. c. 1. d. matrimoniorum ritu* : Quæ uno contentæ matrimonio fuerant, corona pudicitia honorabantur. Existimabant enim, eum præcipue matronæ sincera fide incorruptum esse animum, qui depositæ virginitatis cubile pudicum egredi nesciret : multorum matrimoniorum experientiam quasi legitimæ cujusdam intemperantiæ signum esse credentes.

TH. II. Et *Patres in Veteri Ecclesia* quidam in eundem prolapsi sunt errorem, quemadmodum Hieronym. *d. l. & ad Salvin.* immundis animalibus & serpentibus in arca Noæ, vasis dedecoris & matulis comparat digamos, & Origines *in Luc.* ait : non ignoramus, quod tale conjugium (reiteratum) rejiciat nos de regno Dei, Cujacius *d. secundis nuptiis* dicta Nazianceni & Ambrosii refert : Illius

lius ex oration. in dict. Evangel. Prima nuptia legis, Secunda indulgentia, Tertia pravariationis, & vile est, quod ultra est. Hujus vero: A Deo prima nuptia sunt, Secunda vero permiffa. Prima sub benedictione Dei celebrantur sublimiter, Secunda autem & in praesenti caerent gloria. Athenagores secundas nuptias honesta adulteria cenfet. Basilio M. in Epist. ad Amphiloebium Can. 4. Secundum matrimonium castigata fornicatio dicitur. Clemens Alexandrinus lib. 3. Stromata Secundas nuptias fornicationis vel peccati in proprium corpus acculat, easque cum avaritia & idololatria confert, verbis: Ad eos pudore afficiendos, qui sunt proclives ad secundas nuptias apte Apostolus alto quodam tono eloquitur: Omne peccatum est extra corpus. Qui autem fornicatur, in proprium corpus peccat. Si quis autem Matrimonium audet dicere fornicationem, cursus legem & Dominum insectans maledictis impertit: quemadmodum autem avaritia & plures habendi cupiditas dicitur fornicatio, ut quae advesetur sufficientia & uti idololatria est ex uno in multos Dei attributio: Ita fornicatio est ab uno matrimonio ad alterum prolapsio. S. Ambrosius si juxta corticem verborum ejus dictum accipiamus, ab isto errore non abest, ita enim lib. 1. de offic. cap. ult. Una tantum nec repetita copula nobis permittitur, & in ipso conjugio lex est non iterare conjugium, nec secunda conjugis sortiri conjunctionem.

Th. III. Verum recte negat Beza d. Polygamia secundas nuptias moraliter improbari, quin simul improbantur prima, quippe hic actus matrimonii iteratus non minus, imo quandoque magis ad conservandos castitatis ac honestatis terminos conducit. Ex sacra scriptura locis facili negotio monstrari potest, Patres plures duxisse

uxores successive. Sic *Abram* Pater *Credientium* mortua *Sara Kethuram* duxit *Genes. 25. vers. 1.* *Nabal* mortua *Abigail* nupsit *Davidi 1. Samuel. 25. vers. 42.* Apostolus *Paulus 1. Cor. 7. vers. 39.* dicit: Mulier alligata est legi, quando tempore vir ejus vivit: quod si obdormierit vir ejus, libera est ad nubendum, cui vult in Domino, & *Roman. 7. vers. 2. & 3.* Quæ sub viro est mulier, vivente viro vocabitur adultera, si fuerit cum alio viro; sin autem mortuus fuerit vir ejus, liberata est à lege, ut non sit adultera, si fuerit cum alio viro. Quæ adeo vera sunt, ut nec promissio de perpetua viduitate servanda seu votum perpetuæ continentia valeat seu subsistat, quia sanctioni divinæ de conjugio opponitur, & cum periculo animæ atque corporis conjunctum est, siquidem hac ratione quis se illicitis utionibus, quibus per conjugium mederi valet, objicit *Balduin. de casibus conscient. l. 3. cap. 8. cas. 7.* ubi hæc addit verba: talia vota facienda non sunt, quæ ordinem Dei convellunt, vel corpus aut animam lædunt, vel occasionem peccandi præbent. *vid. infr. corollar.* ubi Specialis casus habetur.

TH. IV. Neque ipsi Patres indifferenter damnarunt nuptias secundas. *Epiphanius hæres. 48.* eas clare probat, dicens: Ecclesia virginitati congaudet, *Unas* nuptias honorat. Sed si quis per debilitatem opus haberit post propriæ uxoris obitum SECUNDAS nuptias contrahere, hunc veritatis regula non interdicit. *S. Augustinus lib. contra adversarios legis* Secundas Nuptias in utroque Testamento permissas docet. Et *in quest. ex V. & N. T. collectis* mulieris in urbe *Roma meminist*, quæ maritos undecim, & viri alterius, qui duodecim uxores haberit *cap. 15.* exemplum ejusmodi, ubi vir 20. uxores, &

UXOR

uxor quæ 22. maritos habuerit ; hæque persona matrimonio copulata fuerint , lege fis in D. Præfidis *tract. quem inscribit : Præfida Domus Illustris cap. 4. post. 10.* Imo iidem , qui modo de primis , modo secundis finistre loquuti erant , alibi honorifice sentiunt . Sic S. Ambrosius , qui in conjugio legem fixerat dicam , an finxerat de non iterando conjugio , aliter de viduitate sentit : Alia , ait , est infirmitatis contemplatio , alia gratia castitatis . *Non prohibemus Secundas nuptias , sed non probamus sæpe repetitas.* Sicut vinum bibere licet , sed plurimum non decet : Ita nubere licet (viduis) sed pulchrius est abstinere . Ipse Tertullianus (quem ob rejectas Nuptias Secundas S. Augustinus hæreticis connumerat ,) *contra Nicolaitas vel contra Marcion. cap. 30.* Sanctitatem inquit , sine Nuptiarum damnatione novimus & sectamur & præferimus non ut malo bonum , sed ut bono melius : non enim projicimus nuptias , sed deponimus , nec præscribimus sanctitatem , sed suademus , servantes & bonum & melius pro *viribus cujusque sectanda.* D. Hildebrand. *libell. d. nupt. veter. Christianor.*

TH. V. Nihilominus Imperatores Christiani Veteris imprimis dogmatibus Doctorum Ecclesiæ informati de coercendis nuptiis secundis multas edidere Constitutiones , prout videre est ex *tot. tit. C. d. secund. nupt.* neque etiam omni ratione destituitur *odium* , quod adversus digamos concepere ; non quod de jure divino vel civili sint damnatae , nec quod anima defuncti conjugis per alias nuptias superstitis conjugis crucietur ; sed quod uxores quod attinet , eas lugere maritos debeant , imo ex festinatione secundarum nuptiarum oriator turbatio sanguinis , & quod etiam quoad viros per secundum matrimonium

monium extantibus liberis ex priori rixæ & friguscula veniant; effato enim Hieronymi, si evenerit, ut ex secundo marito habeas filios domesticos, oritur pugna, intestinum prælium. Non licebit tibi amare liberos, nec æquis aspicere oculis, quos antea genuisti. Clam porriges cibos, invidabis mortuo, & nisi oderis filios, adhuc eorum videberis amare patrem. Quod si vir ex priori uxore sobolem habens domum te introduxerit, etiam si clementissima fueris, omnes Comædi & Minimographi in novercam sævissimam reclamabunt. Si privignus languerit & condoluerit caput, infamaberis ut venefica; si non dederis cibos, crudelis, vid. D. Præses in *dict. Tract. cit. loc. & dissertat. de frigusculo cap. 3. tb. 15.*

THES. VI. Nobis hoc loco *Odium* non est appetitus pravus seu concupiscentia à debita charitate dissonans, de qua Thom. 2. *quest. 34.* Joh. Azor *Instit. Moral. lib. 3. cap. 12.* sed malevolentia quadam erga secundo nubentes per leges licita; ut proinde vocabulum Odii latius accipiatur. vid. Aug. Barbosa *axiom. lib. 13. c. 16. num. 6.* ita ut Odium hoc licitum sit, conceptum, nempe adversus id, quod leges detestantur. Tale odium fundamentum habet in jure nostro, vid. l. 3. C. d. *nupt. l. 40. d. condit. indebit. l. 33. §. 1. C. de inoff. testam.*

THES. VII. Per *Secundas Nuptias* intelligimus non nude dictas secundas, sed iteratas, sive tertiæ, sive quartæ vel superiores sint, l. 4. pr. C. d. *bon. qua liber.* D. Richter *d. Signif. adverbior. p. 10.* ita ut secundæ nuptiæ dicantur omnes post primas *rubr. & l. 6. C. d. sec. nupt.* Menoch. *consil. 4. n. 38. vol. 1. Rol. à Vall. consil. 72. n. 41. vol. 1.* ubi dicit, quod dispositum de secundo conjugio, locum etiam habeat in tertio adeoque in infinitum, ut ait Mantica in *con-*
ject.

jecc. ult. vol. lib. 11. tit. 19. num. 9. in fin. Sicuti duo rei stipulandi vocantur, licet per plures sint *pr. Inst. d. duobus reis stipul.* & in materia substitutionis dum dicitur secunda hæredis institutio, non excluditur tertio, vel quarto vel ulteriori gradu facta: Describi potest Odium secundarum Nuptiarum, quod sit *Displicentia legis cum pœna quandoque conjuncta, ob matrimonii reiecti vel festinationem vel metum mutata erga liberos prioris matrimonii affectionis, ut sis, quorum interest, consulatur, affectusque renubentium refrenetur.* Notanter liberorum ex priori matrimonio natorum facta est mentio; nam si liberi non adsunt, finito luctus tempore, ad secunda vota absque incommodo transire quis potest.

TH. VIII. Ut autem nuptiis secundis locus sit, prius matrimonium dissolutum esse necesse est. Dissolvit matrimonium MORS, quæ ut alias omnia *Nov. 22. c. 20.* sic etiam matrimonium dirimit *1. Cor. 7. v. 39. ut c. fin. c. 31. qv. 1.* Wesenb. *ff. de divor. 39.* per mortem vero intellectam volumus naturalem. Mortem enim Spiritualem propter amplexatum Monachismum *Nov. 22. cap. 5. Nov. 123. c. 40.* qua matrimonium dissolvi volunt Pontificii *cap. 2. 4. 5. 6. 9. 14. X. de convers. conjug.* non agnoscimus. Præterea solvit vinculum matrimonii proptet ADULTERIUM, FORNICATIONEM, *ωαγορεία, Matb. 5. vers. 32. cap. 10. vers. 9. Luc. 16. vers. 18.* quo verbo omnia delicta adulterio graviora aut paria, quæ substantiam conjugii evertunt, comprehenduntur, vel saltem non excluduntur. Parti innocenti, si nolit aut se continere nequeat, ad secunda vota conceditur transitus. *Carpz. Jurispr. Eccl. lib. 2. d. 189. & in prax. crim. qv. 53.* Nocenti parti, si pœna eam nulla subduxerit, deficiente omni

B

con-

condonationis spe arg. 1. Cor. 7. v. 11. certis intervenientibus circumstantiis, ex speciali Consistoriorum dispensatione, mutata sede fortunarum & domicilii vel pena pecuniaria exoluta permittuntur secundæ nuptiæ. Carpz. d. l. 1. § lib. 3. d. 71. num. 12. quia prioris conjugii vinculum est regula Apostolica: *Si se non contineat, nubat*, & facius est honesto conjugio eam devinciri, quam scortationibus & adulteriis libere indulgere, D. Gerhard. in lib. d. conjug. §. 622. Bidenbach. d. caus. matrim. & ita Consistorium Lipsiense d. 8. Nov. 1676. rescripsit: Propter MALITIOSAM DESERTIONEM dirimi matrimonium probatur 1. Cor. 7. v. 15. qualis desertio adulterii seu fornicationis quadam species dici potest. Wefemb. ad tit. ff. d. divort. Carpz. l. 3. d. 56. per tot. Gerhard. d. Conjugio §. 6. 23. nec interest desertio hæc sive à marito facta sit, inter utrumque eadem ratio, idemque jus statuendum l. 108. ff. d. v. o. Cui malitiosæ desertioni æquipollet pertinax DENEGATIO DEBITI CONJUGALIS B. Luther. lib. d. vii. Conjug. Bidenbach. d. caus. matrim. recenset in tali casu factum fuisse divortium in Consistor. Würtemb. anno 1600. Quod etiam Consistorium Lipsiense anno 1655. securum in causa Hoyer Schagens / uxori per 13. annos debitum denegantis, his verbis: *Daß Klägerin gestalten Sachen nach von Beklagten hinweg derum billich geschieden, und da sie ohne Verletzung des Gewissens / ausser dem Ehestande nicht bleiben kan, ihr in andere wege sich Christlich zu verehlichen / und die Ehe / jedoch ohne Gepränge, zu vollziehen / verstattet und nachgelassen / Beklagten aber / ohne unsern Vorberwust und Einwilligung, solches verbotthen wird.* B. R. W. Magnific. D. Struve *dissert. d. juro*

jure divoriorum cap. 3. num. 41. Causa divortii quoque est
ERROR VIRGINITATIS. In sacris enim expres-
 sus extat locus *Deuter. 22. v. 13. 20.* & hodiernum in Confi-
 storiis recepta est hæc sententia, ut matrimonio per erro-
 rem contracto, si mulier reperiatur vitata, ob defectum
 conjugii hypothetice considerati substantiæ, aut saltim
 qualitatis intrinseca dissolvatur. vid. *Bechstad. d. condit.*
sponsal. c. 10. num. 14. D. Ziegler ad *Lancell. l. 2. tit. 12. §. 1.*
 D. Struv. *Syntagm. Jur. Civil. ex. 29. th. 25.* Arumæus *Disp.*
25. th. 6. & tandem **IMPO T E N T I A** generandi præxi-
 stens, non superveniens, matrimonium, quod ipso qui-
 dem jure nullum est, annihilat ac dirimit. Putativum e-
 nim matrimonium illud, cui maritus talis vel uxor ob fi-
 nem suum primarium superesse non potuit, esse invali-
 dum, illudque rabb. nuptialibus inscribi solitum fuisse as-
 ferit *Briffon. d. formulis P. R. Rittershus. p. 4. c. 7. num. 10.*
 vid. *Kitzel. synopsis. c. 8. th. 4. lib.* *Selden. d. Jur. N. G. lib. 5.*
cap. 7. §. Uxor Hebr. lib. 3. c. 18. distinguendum tamen est
 inter *Naturalem, Accidentalem, & Maleficialem*, vid. *D. Si-*
mon. tract. d. impotentia conjugali.

CAPVT SECVNDVM

CONSIDERAT

**ODIVM VIDVAE RENVBENTIS
 IN GENERE.**

S U M M A R I A.

TH. I. *Privilegia, quæ ex persona Mariti defuncti competunt
 viduis, quorum quadam enumerantur, renubens amittit.*

II. *Ad viduæ ad secundas nuptias condolans amittat dotaliti-*

um? Pro negativa afferuntur rationes. III. Pro affirmativa. IV. Quid pactis cautum sit inquirendum est. Cautela abundans. V. Proponitur elegans casus & questio: Num prædium sub perpetua viduitate relictum, & hæcenus possessum, vidua secundo nubens tam ipsum quam fructus ejus teneatur restituere? Pro negativa afferuntur rationes. VI. Pro Affirmativa. VII. Respondetur ad rationes dubitandi. VIII. Afferitur similis ferme casus cum præjudicio 3 Ctorum Helmstadiensium.

TH. I.

Magna sane sunt privilegia, quæ ex persona Mariti defuncti competunt viduis: In primis ea, quibus Maritus usus est, arg. l. fin. C. d. privil. Scholar. Gvido. Pap. Decis. 379. retinet enim uxor viduata omnia jura mariti Brunnem. ad l. ult. C. d. incol. repræsentat imaginem mariti defuncti, Bald. in l. pignoris C. d. pign. action. num. 2. quod in iis privilegiis & juribus verum est, quæ marito non ratione officii & professionis, sed ratione dignitatis competierunt Bart. ad l. semper §. immunitatis ff. d. jur. immunit. Stephani d. jurisdict. lib. 3. p. 1. c. 19. num. 17. Carpz. d. jur. feminar. singul. dec. 1. pos. 5. num. 8. & seqq. Sic Doctorum viduæ gaudent privilegiis authenticæ habitæ C. ne filius pro patre Plebeja, quæ Nobili nupta sunt, nobilitatis particeps manet, Tiraquell. d. nobilit. cap. 18. num. 5. & virgo nobilis viro ignobili copulata nobilitatem, quam ex paterno sanguine habet, perdit, nec soluto matrimonio restituitur l. 1. C. d. dignit. l. 8. d. Senat. Tiraquell. d. l. n. 38. fruntur quoque viduæ beneficio & jure Collegii, cujus maritus particeps fuit, unde est, quod Artificium defuncti mariti per expertum ministrum (Meister-Gesellen) vel filium,

filium, exercere possint, Stephani *d. tract. l. i. c. 11. n. 179.*
 Perez. *ad tit. d. murileg. & Gynac. n. 5.* Gregor. Tholosan.
syntagm. jur. lib. 9. c. 4. n. 18. Sic vidua forum domicilii
 mariti retinet, *l. 22. §. 1. ff. ad municipal. d. fin. C. d. l. d. priv.*
Scholar. Zanger. *d. except. part. 2. c. 1. n. 56.* licet Mariti sit
 speciale privilegiatumque forum Brunnem. *ad l. final. C. d.*
incolis. mortuo ergo marito nihilominus domicilium ejus
 adhuc retinet, quia fictione quadam juris matrimonium
 adhuc stare & durare censeretur Perez. *ad tit. C. d. dignitat.*
n. 55. Frid. Pruckman. *d. differ. utriusque sex. part. 1. membr.*
3. art. 22. vid. *l. 2. C. d. Episcop. & Cleric. l. 2. C. d. advoc. di-*
vers. judic. l. ult. C. d. incol. l. 13. C. d. dignit. Costal. *in l. 8.*
ff. d. Senat. Christinæ *5. dec. 131. n. 12.* Carpzov. *lib. 2. tit. 2.*
respons. 24. n. 18. & seq. & 4. const. 21. def. 11. & Const. 27. def.
4. num. ult. Klock. *d. contribut. c. 15. n. 32. & seqq.* Knip-
 schild. *d. jur. civit. c. 20. n. 54.* D. Richter. *tr. singul. in au-*
senti. habita C. ne filius pro patre. Mevius *4. decis. 117.* Brun-
 nem. *in l. 22. n. 1. ff. ad municip. & in tit. C. d. privileg. Scho-*
lar. & in tit. C. d. re militar. Viduæ enim habentur perinde,
 ac si viros superstites haberent *l. fin. C. d. bon. matern.*
l. 1. §. exactio C. d. rei uxor. action. & sunt pars corporis mar-
 ritorum, qui longe absentes in persona viduarum adesse
 videntur *l. cum scimus C. d. agr. & cens.* Klock. *d. c. 15. n. 35.*
36. Carpz. *d. def. 4. n. 7.* quod teste Dn. Frideric. Mullero
 Jcto in *practic. Civil. Marchic. resolut. 6.* Dnn. Consiliarii
 Elector. Brandenburg. in Secretiori Senatu, geheimbden
 Rathe, die 9. Mart. anno 1669. in causa der Bürger-
 schafft zu Berlin, contra den Rath und eximirten da-
 selbst, hisce formalibus: der Wittwen der verstorbe-
 nen Exemptorum, so lange sie im unverrückten Stan-
 de bleiben, haben sich dieser Exemption (intellige der
 hospi-

hospitation, Einquartirung five servis) sowohl als da
ihre Männer in vivis gewesen, annoch ungehindert,
doch daß ihnen etwas von der Nahrung, wo sie die
treiben / zugeschrieben werde, zu gebrauchen. Quæ
tamen omnia privilegia vidua AMITTIT, si ad secunda
vota transit l. 22. §. 1. ff. ad municipal. ibi: *vidua mulier a-*
missi mariti domicilium retinet, exemplo carissimæ persona per
maritum factæ, sed utrumque aliis intervenientibus nuptiis
permutatur Nov. 22. c. 36. Amittunt quoque privilegia
legis unica C. quando inter pupill. & viduas & cap. II. X. d. for.
compet. cum cesset illa juris fictio, qua matrimonium in
viduitate durare dicitur. Amittit ergo dignitatem prioris
matrimonii, & sequitur conditionem secundi l. 8. ff. d.
senat. l. 13. C. d. dignit.

TH. II. Num autem vidua illustris, si ad secundas
nuptias convolat, wenn sie den Wittthums Stuhl ver-
ändert, amittat dotalium Q: D. Nicolaus Henelius tra-
ctat. d. Jure dotalium cap. 10. §. 17. putat, quod non, cum
nullus detur textus, qui hanc amittendi dotalium causam
probet; & conditio ista impleri esse intelligatur, si semel
brevissimo licet tempore, vidua fuerit, quamvis talis non
permaneat, sed nuptias contrahat. Sufficere conditio-
nem vel momento temporis extitisse, etiamsi postea eva-
nescat; nam, ut Baldus in l. precibus n. 6. C. d. impuber. &
al. substitut. ait, in conditionibus attendimus principium
primæ existentia, neque curamus ejus successum. Et
textus est in l. ult. C. d. indict. viduit. toll. ubi Justinianus
legatum hujusmodi verbis mulieri relictum: *Si vidua e-*
rit, quotiens vidua erit, cum vidua erit, vel econtra viro, si
amiserit uxorem, vel quando ad calibatatum pervenerit, omnino
debere, etiamsi legatarius aliam uxorem duxerit, vel alii viro
nupse-

nupserit, atque ita conditionem, qua semel extitit, non resolvit. Atque ita Venetiis controversiam de legato usus fructus relicto, cum mulier ad viduitatem pervenerit, decisam Paulus Castrensis dicit, vid. Scipio Gentil. *tract. d. secund. nupt. c. 15.* Rittershuf. *ad Nov. part. 4. c. 4. n. 23.* ubi dicit: Si maritus uxori usum fructum legavit in rebus suis, mariti nempe, propriis, idque vel pure vel absolute, vel hac adjecta conditione, ut per secundas nuptias usus fructus interiret. De priore casu ita jus est hodie, ut mulier per secundas nuptias cum usum fructum non amittat, quem vir per constitutionem *l. unic. C. si secundo nupserit mulier.* hodie abrogata, amitteret. Posteriori vero casu certum est, usum fructum amitti secundis nuptiis, & per *d. l. unic.* & multo magis *per avibent. hoc locum habet. eod. tit. sive per Nov. 22.* & hoc congruere videtur juri Saxonico lib. 3. art. 76. in verbis: **Nimmiet ein Mann eine Wittwe/ die Eigen. oder Lehn. oder Zins. Güter zur Leibzucht hat.** Unde constat viduam per secundas nuptias non amittere Dotalitium à priori marito constitutum, sed illud ad secundum maritum adferre, qui eo ad vitam usque Uxoris commorantem in Castro Dotalitio assignato, Matth. Wesenb. *conf. 333. n. 58.* adeo, ut non modo Secundus, sed etiam Tertius Maritus, dotalitii fructus percipiat & lucretur, nec post mortem uxoris quicquam horum fructuum perceptorum nomine restituere obstritus sit Mart. Coler. *conf. 25.* Schæpffer. *pract. quest. 10. n. 1. part. 2.* laudatusque Henelius *d. l. lit. 2.* refert exemplum *Elisabethæ Reginae Wenceslai Senioris Bohemiæ Regis,* quæ vidua facta ad secundum maritum *Rudolphum Ducem Austriæ,* non solum dotalitium attulit, verum etiam defuncto Rudolpho illud ad dies vitæ retinuit.

TH. III. Hisce tamen *Contrarium* asserens D. Mylerus ab Ehrenbach in *Gamologia Personarum Imperii Illustrium cap. 14. tb. 8.* nempe quod Vidua illustris transiens ad secunda vota, Dotalitium cedere debeat Successoribus in Principatu aut Comitatu; Quis non videt, *inquit*, superstitibus liberis, sceminas opibus priorum maritorum ad iteranda matrimonia provocari, procos allici, & despoliis priorum redimi sequentes maritos, magna liberorum fraude? Cum viduæ exemplum haberent à legibus Imperialibus ob oculos ponendum, quæ lucra de primis maritis quæsitæ, nuptias iterantibus adimunt, adeo ut etiam usumfructum relictorum amittant *l. i. ubi August. Barbose C. d. secund. nupt. Boer. decis. 198. Tiraquell. d. revocat. donat. in l. si unquam. n. 126.* Nam sceminis tot admittarios recipientibus, quæ gratia pudicitia & floris, à quo Dotalia tribui volunt? Bertrand. Argentæ. *ad consil. Britan. art. 433. gloss. 1. num. 4.* & notat D. Mylerus *cit. loc.* ita usum Imperii inter familias Illustris observari, ut Vidua secundas nuptias contrahens, sive liberos habeat, nec ne, Dotalitio cedere, & accepta dote illata, in novi mariti illustri familiam transire teneatur, *und sie wird mit dem zugebrachten Heyrath-Guth von dem Wittthum hinweggelöset.*

TH. IV. Si veritatem Theoricam attendamus, D. Henelii sententia amplectenda videtur, quamvis teste D. Mylero usus diversum velit. In prædictis tamen casibus ante omnia respicienda sunt pacta dotalia, qua præcise observari debent, nec ab iis Conjuges recedere possunt *l. i. ff. d. pact. dotal. & l. C. i. pact. conv.* Melius ergo & pro cautela esse videtur, certi quid exprimere, ne tali existente causa litigia inter affines vel ipsos liberos, si ad-

sint,

Int, oriantur. Formulam habet D. Mylerus d. 1. Da
 sich aber zutrüge, daß unsere herzlichste künftige Ge-
 mahlin Fräulein Ingeltrudis, nach unserm tödlichen
 Abgang, den Wittibstand verändern, und sich ander-
 wärtig verheyrathen würde, alsdenn solle es zu un-
 ser/Herzog Engelberts, Belieben und Gefallen stehen/
 Ihre Gnaden von derselben Wittthums, Sig, mit
 30000. Gulden zugebrachtes Heyrath, Gut aus, und
 abzulösen: Jedoch daß Ihre Gnaden ein halb Jahr
 zuvor, mit ihren besiegelten Brieffen, die Lösung an-
 künden ic. Similis ratio in eo casu est, ubi vidua habita-
 tio relicta vel certum pretium annuatim pro ea exolven-
 dum est, ad secundas nuptias transit, quod tunc, quando
 expresse ita dispositum est, expiret: Formula talis poni
 solet: Hiernächst sollen des Herrn v. N. Lebens, und
 andere Erben der Fräulein Braut eine bequeme Be-
 hausung/ihrem Stande gemäß, verschaffen, oder wel-
 ches ebenfalls in der Fräulein Braut Willkühr, wel-
 ches Ihr beliebet zu fordern, so dann stehet, Ihr N.
 Gulden Jährlich Hauszins, so lange Sie am Leben
 und Ihren Wittben, Stuhl nicht verrückt, unwei-
 gerlich zu bezahlen/gehalten und obligiret seyn.

Th. V. Quid si maritus in testamento leget uxori
 Pradium sub conditione: si non nupsit, verbis: Ferner
 verschaffe ich meiner herzlichgeliebten Ehefrauen E. von
 G. gebornen von W. über das, was Ihr Vermöge
 unser beederseits usgerichteten Eheberedung gebäh-
 ret, das von mir vor 10000. Thaler vor X. Jahren er-
 kaufte Gut N. Wenn und so lange sie keusch in Ih-
 ren Wittben, Stande bis an Ihr Ende verharret,
 Falls Sie aber wieder heyrathen sollte, soll dieses Gut
 C
 meinen

meinen Kindern Krafft dieses wieder restituiret werden.
Q. Num prædium istud sub perpetua viduitate relictum, & hæctenus possessum, vidua secundo nubens tam ipsum quam fructus ejus teneatur restituere? Non caret dubiis hoc problema. Pro vidua, quod nempe ad restitutionem ob transitum ad secunda vota non teneatur, militat seqq. rationes: I. quod hæc conditio sit contra bonos mores, & sic impossibilis. Sicuti autem natura impossibiles conditiones pro non scriptis habentur §. 10. Inst. d. hered. l. 1. d. condit. instit. ita lege tales remittuntur l. 9. eod. l. 8. l. 20. d. condit. & demonstr. Nec est, quod quis dicere velit, hanc conditionem in se & simpliciter turpem vel lege impossibilem non esse: Nam quamvis conditio aliqua in se sit possibilis, & respectu demum circumstantiarum impossibilis; tamen in eo cujus respectu impossibilis est, pro non scripta habetur aut remittitur, Magnif. Dn. Struv. Syntagm. jur. civil. exercit. 33. tb. 49. II. Est præterea expressa lex 2. C. d. indict. viduit. ubi Imperator Justinianus ait: Licere mulieribus etiam maritorum suorum interminatione, qua viduitatem eis indicit, sprete, ad secundas migrare nuptias, & ea percipere, qua maritus derelinquit, concordat l. 3. eod. l. 63. l. 74. d. conditionib. & demonstr. & III. quamvis hæc dispositio legum correctæ per authenticam Cui relictum C. d. indict. viduit. & Novell. 22. videtur fuisse, tamen ejus causa odium secundarum nuptiarum, quæ in primitiva Ecclesia dissvaderi cœpta est, uti supra dictum, non est, quæ ratio quoniam invalida censetur, igitur IV. non absqueratione hodie quæ d. Novell. 22. c. 43. & 44. & authenticam C. d. indict. viduit. contra antiquiores Constitutiones Justiniani disposita non observantur. Ita expresse statuit & hanc authenticam in usu non esse post Baquet.

quet. docet, & secundum infra citat. l. ambiguitates 2. C. d. *indict. viduit.* iudicatum Burdegalæ anno 1563. ex Bernh. Autom. refert Paul Christianæ vol. 3. *decis. 39. n. 7.* & celeberrimi nominis JCtus Rittershusius ad Novell. *part. 6. c. 6. n. 7. exempl. 2.* adhuc hodie inter exempla, quæ jus remittit heredi conditionem viduitatis ponere non dubitar. V. videntur filii & heredes hoc ipsum agnovisse, eo ipso, quoniam sine cautione Mutiana exacta à Matre passî sunt capere hoc Legatum matrem viduam, quam alias exigere debuissent. *juxt. auth. cui relictum & Novell. 22. c. 43. & 44. D. Franzk. 1. resol. 15. n. 26.* VI. disposuit hic Maritus testator, ut mulier caste vivat usque ad exitum vitæ; quo casu eam, cum secundo nubat, legatum non perdere tenent in terminis egregii Icti Bartol. in l. mulier §. cum proponeretur ad S. C. Trebell. Hippolyt. *singul. 577.* Everhard. *loc. 91. col. 5.* Felin. in c. cum sit n. 13. d. for. *compet.* quæ sententia niti videtur fundamento in expresso textu è Nicena Synodus *dist. ubi servari dicitur castitas in propria uxoris concubitu.*

TH. VI. Verum hisce non obstantibus Viduam secundo nubentem ad restitutionem legati prædii omnino esse obstructam evincunt sequentia: I. Quemvis juxta anteriores Justiniani Constitutiones sive viro sive uxori imposita conditio viduitatis penitus remitteretur, capiendique legati potestas daretur l. 2. & 3. C. d. *indict. viduit.* at tamen has ipsas leges mutavit d. Nov. 22. c. 43. & 44. ex qua postea desumpta est *authent. cui relictum C. d. indict. viduit.* ubi disposuit: conditionem viduitatis nullo modo remitti ei, qui quæve in viduitatem, mortuo priori conjugè, pervenerit, in tantum, ut intra annum plane nulla esset sub hac conditione relictî legati petitio, post annum vero ita demum

demum esset, si caveatur de non nubendo vel uxorem non ducendo, nec non de legato integro, & non facto deteriori cum fructibus aut usuris restituendo Hilliger. ad Donell. 8. comment. 32. lit. I. K. L. Colleg. Argentorat. tit. d. conditionib. & demonstrat. Thes. 25. num. 9. quæ omnia accurate deducit D. Franzkius resol. 15. secundum hæc jura tanquam novissima judicandum eo magis, quoniam III. nullibi videntur esse mutata aut correctæ aut contraria observantia quoad has regiones sublata; correctum autem quod non est, quare stare prohibeatur l. 32. C. d. appell. l. 27. C. d. testament. quibus III. ad stipulatur communis opinio, modo in facto verum sit, voluisse testatorem sub hac conditione transire legatum, vid. Cavall. commun. opin. contr. commun. 1. quest. 151. IV. Apposita hic est restituendi necessitas, si nubat, per fideicommissum, quo casu etiam Jure veteri restituendum erat legatum juxta Cajum in l. 14. pr. d. legat. 3. ubi Jctus ait: non dubium est, quin si uxori legatum sit, si non nupserit, idque alii restituere rogata sit, cogenda sit restituere. Quæ lex in terminis est ad præsentem casum. Ut liceat huc applicare illud DD. qui dicunt, ubi legis casus est, ibi nullus amplius dubitationi locus relinquitur, sed cessant omnes cavillationes Gloss. in l. ancilla 12. C. d. fursis. Cardinal. Tusch. lit. L. conclus. 262. num. 4.

TH. VII. Nec obstant rationes pro vidua adductæ; Quod enim I. & II. attinet, non concedimus conditionem: si vidua nupserit, pro turpi habendam esse, cum Imperator Justinianus illam verbis fac claris approbaverit d. Nov. 22. cap. 43. & 44. permessa itaque & licita erit de jure, tantum abest, ut sit contra bonos mores. Quin nec simpliciter interdictum est viduæ hac conditione matrimonio-

rimonium, sed legatum & dispositio mariti saltem restricta ad casum viduitatis, cui renunciare potest, si ad secundas nuptias convolare velit, Carpzov. *part. 2. decis. 156. num. 18.* Franzkius *1. Resol. 15. per tot.* vide quæ supra ratione 1. & 2. decidendi proposuimus. Ad III. responderetur: Sicuti non semper ea quam putamus ratio legis fuit; ita non tam ea ipsa, quam sensus & dispositio legis attendenda Bald. *lib. 3. Consil. 366. n. 3.* Præterea ratio, cur Justinian. *Nov. 22.* jura hæc antiquiora reformaverit, non sola est odium secundarum nuptiarum, quia sic etiam locum haberet d. Novella sit ab extranea non marito hæc conditio adposita fuerit; id quod tamen longe lateque refellit D. Franzk. *d. l. n. 31. seqq.* ad IV. non statim, quando unus vel alter Scriptor de non observantia legis aut alterius juris quid profert, in judicando id attendendum est, cum pro firmitate & observantia præsumatur. Sicut igitur apud nos mutatio hujus juris probari nequit, ut supra ratione decid. 2. diximus: Ita nec quæ Burdegalæ pronuntiata sunt speciali forsitan ratione introductæ consuetudinis, ad nos ligandos est trahendum. Opponimus igitur authoritati Christianæ; ex veteribus Jctis Salycet *ad Authent. cui relictum C. d. interdct. viduit.* inter Neoteric. autem laudantur Franzk. *d. l. 1. resolut. 15.* Carpz. *d. l.* qui in specie ita sententionatum fuisse testatur. Rittershusius etiam non de hodierna observantia, aut jure novissimo, sed de jure ff. & C. antiquiore loquitur, cum *l. 63. & 74. de condit. & demonstr. l. 2. l. 3. C. de interdct. viduit.* alleget. Ad intelligendi sunt DD. secundum jura quæ allegant Frider. Pruckman. *1. consil. 2. n. 157.* Wesenbec. *1. consil. 25. n. 7.* ad V. Cautio super re debitum non constituit, sed securum saltem facit; Securitatem illam si Creditor non curat,

rat, contentus est obligatione rei in se, non proinde etiam debitum evanescit, imo potest cautio à testatore remitti, salva manente obligatione restituendi juxta *d. Nov. 22. c. 43. & 44.* Præterea filii in præsentî casu heredes instituti impuberes adhuc erant, quibus cautio non exacta nocere non poterat. Ad VI. Resp. in eo casu, quo testator maritus uxori legavit centum : *Si caste vixeris*, J. Criticati putant deberi legatum, quamvis secundo nubat mulier, non quod hic conditio viduitatis remittatur, sed quoniam dubium erat, num per hanc dispositionem testator maritus voluerit prohibere secundas nuptias : Ergo differt ille à nostro casu, cum in hoc dubitatio nulla de mente disponentis sit : Imo quod magis est, etiam in casu, ubi dispositum saltim : *Si caste vixerit*, secundo nubentem legatum amittere alii pure statuunt. Bald. *in l. si res uxoris C. d. donat. inter vir. & uxor.* Gvaldens. *d. arte testandi tit. 6. caut. 39. n. 4.* Bermond. *d. publ. concubin. col. 193.* Alii vero iique probatissimi distinctione has contrarias opiniones ita conciliant, quod si hæc conditio : *si caste vixerit*, adjecta sit à marito vel ab aliquo filio legatum non deberi, cum præsumatur disponentis prohibuisse secundas nuptias, secus si ab extraneo, Covarruv. *in 4. decret. 2. p. c. 3. §. 9. f.* Dec. *in l. si certis annis C. d. action.* Tiraquell. *d. jur. primogenit. qv. 69. n. 5.* rationem vide apud Covarruv. *d. l. & talem tanquam communem opinionem approbat Cayall. commun. opinion. contra commun.*

TH. VIII. Proximo casui affinis est sequens : *Otto Christoph. à K.* anno 1626. testamentum solenne condidit in scriptis, in quo uxorem suam *Beatam à H.* in casu, quando liberos cum ipsa procreatos non relicturus sit, heredem in universa bona instituit, ita tamen, ut si vidua ad
secun-

secundas nuptias transvolaret, dispositio facta nullum habitura sit effectum, & pactis duntaxat dotalibus stari debeat. Idem *Otto Christ. à K.* in anno 1640. Codicillos fecit, in quibus praedictum Testamentum in omnibus punctis & clausulis, in primis quoad heredis institutionem, repetiit & confirmavit, hoc modo: **Daß nehmlich seine herzliche Hauffrau seine universal instituirte Erben seyn und verbleiben solte, doch mit dem Bedinge, daß/ wenn sie nach Gottes Väterlichen Willen diese Welt gesegnet würde, alsdenn alles/ das von Ihm O. C. à K. herrühre/ und us sie durch gemeldtes Testament kommen/ vorhanden und übrig seyn würde, in 3. gleiche Theile gesondert/ und darvon 2. Theile auf des Testatoris Bruders Hansen Wilhelms v. K. seel. Tochter/ das dritte Theil aber us seiner Frauen nechste Anverwandte H. v. W. Tochter/ Erb- und eigenthümlich kommen und fallen solte ic.** Testatore O. C. à K. anno 1641. mortuo, Eius vidua ex testamento praedicto hereditatem mariti defuncti adiit, eamque ad mortem usque possedit. Ipsa vero triennio ferme post obitum mariti nupsit denuo anno 1644. quo cum marito ad annum 1648. vixit. Stante hoc Secundo matrimonio *Beata* ultimam voluntatem declaravit, in ea non solum de propriis bonis, sed de nonnullis etiam rebus ad prioris mariti hereditatem pertinentibus disposuit. Quaesitum fuit, an *Beata* de bonis per testamentum mariti delatis quicquam disponere potuerit? Resp. Quoniam in anno 1626. conditio institutionis expresse inserta est, ut quando Testatoris vidua prout commodum fuerit, ihrer Gelegenheit nach, ad secundas nuptias convolaverit, dispositio nulla & pro non facta debeat aestimari; Casus vero acciderit, quod
 renu-

renuperit, rem ad causam intestati venisse & substitutio-
 nem in Codicillis factam evanuisse, nec Testatoris viduæ
 de defuncti bonis quicquam disponere potuisse, æstimand-
 um est: Quia Imperator Justinianus in *Novell. 22. c. 44.*
 clare sanxit: Quod conditio viduitatis à testatore seu in-
 stitutioni heredis seu legatis, fideicommissisque adscrip-
 ta nullo modo remitti debeat, adque adeo vidua vel vi-
 duus intra annum relictæ petitionem non aliter habeat,
 quam si conditionem sacerdotio vel ingressu in monaste-
 rium expleverit, vel post annum Mutianam conditionem,
 in casum nuptiarum de eo quod relictum est cum fructi-
 bus restituendo præstiterit, vid. D. Franzk. *lib. 1. var. resol.*
15. n. 20. & seqq. Nec obstat, quod à W. filiaæ objiciatur in
 Codicillis prædictæ conditionis non fieri mentionem, sed
 conjugem testatoris pure esse institutam. Responden-
 dum enim est, Codicillos ratione institutionis factæ se re-
 ferre ad Testamentum, illudque in omnibus punctis &
 clausulis confirmari, ut itaque conditio illa in testamento
 adjecta, etiam in Codicillis repetita censi debeat, cum
 quicquid inest relato, id etiam referenti inesse censeatur *l.*
ait Prator §. si judex ff. d. re judicat. l. affe toto ff. d. heredib. in-
stitut. imo juris est decantatissimi, quod Codicillis heredi-
 tatis directo nec dari nec adimi possit, *l. 76. ff. ad SC. Treb.*
 daretur enim hoc casu hereditas in Codicillis directo, si
 conditio in testamento adjecta hic non censeretur repeti-
 ta Bocer. *class. Disp. 6. n. 11.* Institutione itaque hereditaria
 corrente, etiam substitutio fideicommissaria subsistere
 nequit *l. ex pupillari 44. ff. d. vulg. & pupill. substitut. l. sed se*
plures 10. §. 4. eod. Neque id, quod de legatis & fideicom-
 missis ex testamento propter causam præteritionis libero-
 rum nullo nihilominus solvendis, in *Novell. 15. cap. 3. §. fin.*
 speci-

specialiter constitutum est, ad hunc casum, ubi institutio ob non impletam ei adjectam conditionem resolvitur, utpote plane diversum, extendendum videtur, specialis enim ratio illius juris singularis constituendi illa fuit: Quod cum propositum fuerit Justiniano contumeliam exheredationis minuere liberis, & quantum fieri potuit auferre, hunc autem scopum suum sola institutione rescissa affectus sit, nihil necesse fuerit ultra institutionem heredis aliquid praterea ex testamento rejicere aut evertere, ut docet Rittershus. *in comment. ad Novell. part. 6. c. 3. num. 27.* quæ ratio hic omnino cessat, utpote cum in hoc casu Conjugis proximas adgnatas non aliter per fideicommissum conjugii substituisse testator censi debeat, quam sub conditione institutioni uxoris adjecta, si nimirum illa ad secundas nuptias non convolarit, uti colligere licet ex verbis Codicilli: **daß solch Testament in allen Punkten und Clausulen, sonderlich so viel die Erb-Einsetzung betrifft / nochmalts kräftig bleiben solle.** Item, **daß wenn seine Haus-Frau diese Welt gesegnen würde, alsdenn, was von ihm Testatore herrührig / und (NB.) uf seine Haus-Frau durch gemeldtes Testament erblich kommen / in drey gleiche Theile gesetzt werden solte.** Atque sic in presenti casu ob defectum prædictæ conditionis præmemorata constitutionem & fideicommissariam substitutionem infirmatam esse, remque ad causam intestati venisse, responderunt Dn. Jcti Helmstädienses anno 1648. d. 29. Decembris, prout speciem facti una cum Responso nobis pro sua, qua pollet, humanitate gratificandique promittitudine communicavit Nobilissimus Jctus Dn. Henr. Balch. Roth. Antecessor hujus Salana gravissimus; ita quod se habet:

D

Uldie

Alldiessel Otto Christoff von K. seine seelige Haus-
 Frau Beaten von H. in seinem Testament, so er in an-
 no 1626. zu einer universal Erbin eingefezet / jedoch mit
 dem Beding, wenn sie zur andern Ehe nicht schreiten
 werde; Ob denn wohl der von K. hernacher in einem
 Codicill seiner Haus-Frau auf ihren Todesfall ge-
 wisse Persohnen substituiret, die weil aber gemeldter
 Fraue beliebet zur andern Ehe zu greiffen, und also
 gemeldtes Beding nicht erfüllet, so hat Sie vor Jhres
 Ehe-Junckern seel. universal Erbinnen nicht gehal-
 ten, noch durch selbiges Codicill das Testament auff-
 gehoben werden können, sondern ist dessen Verlassens-
 schafft auf seine heredes ab intestato verfallen, davon
 oft gemeldte Frau zu testiren oder etwas zu vermachen
 nicht befugt gewesen. W. X. W.

CAPVT TERTIVM

PERPENDIT

ODIVM VIDVAE INTRA ANNVM LV-
 CTVS RENVBENTIS.

S U M M A R I A.

TH. I. *Vidua maritum lugere debet. Properatio nimia ad
 secundas nuptias repugnat honestati publica, prohibita quo-
 que est propter turbationem sanguinis. II. Olim erat an-
 nus X. hodie XII. mensium. III. Quando vidua ad secun-
 dum matrimonium properat, cujus praesumendus sit partus.
 Habetur specialis quidam casus. Rationes, quod secundi
 mariti esse videatur, afferuntur. IV. Quod prioris ma-
 riti*

viti sit partus rationes discutiuntur. V. Respondetur ad rationes dubitandi. VI. Referuntur pœne secundarum nuptiarum de jure civili. Fit remissio.

TH. I.

Nuptiæ cum aliæ sint *festinata seu prematura*, aliæ *matura*, D. Brunnem. *ad l. 1. d. secund. nupt. n. 1.* De illis ratione *vidua* quid speciale est, quod nempe uxor **LUGERE** maritum debeat. Nempe ipsa die, qua mortem mariti cognovit, sumere debet lugubria *l. 8. ff. de his qui not. infamia.* Sunt autem lugubria in ea lege vestes lugubres *l. 15. §. 17. ff. de injur.* tristior habitus, insignia luctus *l. 15. C. ex quib. casus infam.* tristia signa Ovid. *1. Fastor.* insignia autem luctus hæc, abstinere à conviviis, ornamentis & alba veste Paulus *1. sentent. 21. §. 3.* ut hinc colligas, mulieres in luctu aurum, purpuram, & monilia deposuisse, etiam vestem sumpsisse, adde Majoragium *3. miscellanior. 14.* Gothofred. *ad d. l. 8. de his qui not. infam.* properatio illa nimia ad secundas nuptias non solum honestati publicæ repugnat, Arnisaus *d. jure connib. cap. 5. e sect. 4. num. 8.* sed conjugali etiam amori graviter obstat, non enim sincero amore mulier virum videtur amplexa, cujus memoriam statim à morte ipsius deponit. Unde Pompejus ad uxorem Corneliam apud Lucanum:

- - - - Ultima debet

Esse fides lugere virum.

ut dicto Apuleji *l. 8.* per immaturitatem nuptiarum manes acerbi mariti justa indignatione suscitentur. Nec apud viros honestos & graves levitatis & inconstantia suspicionem evitabit, quæ mox ad alia vota properat, Rittershus. *ad Novell. p. 4. c. 3. n. 7.* hinc Elector Saxonix *in ordinat.*

*dinat. matrimonial. d. anno 1626. punct. 5. §. Was endlich
 verb. wenn denn solches der Erbarkeit und natürlichen
 Pflicht zuwieder / so wollen Wir / daß hinführo eine
 Wittib ein ganzes Jahr ihre Trauerzeit halten /
 und für Ausgang desselben sich wieder zu verhehlichen
 oder Hochzeit anzustellen nicht Macht haben solle &c.
 Imo Prator sanguinis turbationis rationem non ipsius lu-
 ctus habuit, cum intra certum tempus nuptiis interdicat
 mulieribus l. 11. ff. d. his qui not. infam. ibi: qui solet elugeri
 propter turbationem sanguinis. Igitur & eorum qui lu-
 gentur & qui lugeri non possunt uxores prohibentur in-
 tra tempus luctus nubere. Gothofr. ad d. l. propter semi-
 nis turbationem, Harmenopulus 4. tit. 6. §. 62. & libero-
 rum incertitudinem l. 35. circ. fin. C. d. Episcop. & Clericis.
 ibi: non audent muliere ante anni lapsum in aliud respicere
 matrimonium propter generationem (aut seminis) incertitudi-
 nem, ne proles sit incerta l. consensu 8. hanc nisi 4. C. d. repud.
 ibi: nubendi post annum ei (ne quis de prole dubitet) permi-
 ssimus facultatem. Nam si statim nubere possit, & intra
 menses aliquot postea pariat, proles incerta est & igno-
 ratur, an sit defuncti vel alterius Nov. 39. c. 2. l. 4. C. d. SC.
 Trebell. vid. in th. sequenti 3. elegantem Casum.*

TH. II. *Olim annus lugendi mariti erat X. mensium
 veluti Plutarchus in Numa habet: Mulieres à morte marito-
 rum decent menses Vidua permanebant. Quod si quæ intra
 decimum mensem nupsisset, eam leges Numæ vaccam pragnan-
 tem immolare jubebant. add. l. 2. C. d. secund. nupt. nec est,
 quo quis dicat anni mentionem facere Senecam epist. 64.
 & lib. 2. d. consolat. ad Albin. c. 15. Apulej. lib. 8. Sidonium 4.
 epistol. iis enim in locis annus sumitur pro X. mensibus &
 Ovid. Faussorum totidem menses ponit:*

Quod

Quod satis est utero matris dum prodeat infans,

Hoc anno statuit temporis esse satis.

Per totidem menses à funere Conjugis uxor,

Sustinet in vidua tristia signa Domo.

Hodie vero annus luctus continet XII. menses de jure civili l. 2. C. d. Secund. nupt. uti ex Constitutione antea citata Electorali Saxonica constat. Cum tamen praefinitio temporis sit legis positiva, hinc augeri spacium ejus & minui potest. Sic Constitutione Servestana d. 25. Jun. A. 1608. publicato IX. menses mulieri sunt praefinito, ac praefinito, ut secundis nuptiis abstineat mortuo marito; verba Constitutionis sunt: Neben dem so wollen Wir auch dieser Confusion und Unordnung, aus gnugsamen und erheblichen Bewegungen, vorgewehret und abgeholfen haben, als da erledigte Personen der öffentlichen Erbarkeit, allen rechtmäßigen Befehlen und Statuten zuwider, bald nach Absterben ihrer Ehegatten, ganz kiederlicher, unchristlicher und unbesonnener Weise, ja oft gar zu zeitlich, wieder in Ehstand zu eilen, ad secunda vota zu schreiten (aber dieses bey dem weiblichen Geschlechte zuweilen sehr unrichtig und gefährlich) sich unterfangen; Derowegen so soll hinführo, ohne Unsere sonderbare Nachlassung, dem Wittwer, beyläuffig vor Ablauff eines halben Jahres, einer Wittwen, vor dreyen Viertel Jahren, zu verloben, und den Wittwen-Stuhl zu verrücken nicht nachgehänget noch verstatet werden.

Ita. III. Dictum est *Thef. I.* prohibitionis causam, quare Prator annum luctus complecti voluerit, non minimam esse evitationem confusionis sanguinis. Ubi Quid si nimis festinatum fuerit ad secundas nuptias, & du-

bitetur, cujus proles sit, primi an secundi mariti, quid respondendum? Casus est: *Lucius* cum *Martha* 14. hebdomadas in matrimonio vivens, d. 8. Oct. anno 1676. in acie occubit. Vidua dixit se esse gravidam, Hanc ambit *Mevius*; cui tamen qualitas mulieris manifestatur, rogaturque ut consummationem matrimonii, donec pepererit, differat. Hortatu tamen & mandato Ducis bellici nuptias secundas paulo post obitum cum *Mevio* init. Die 31. *Maji* 1677. filiolos nascitur. *Lucii* Parentes filiolum, tanquam ex posteriori matrimonio natum pro legitimo & ordinario novimestri partu recusant agnoscere. Quæsitum fuit, quid juris? Et quamvis Parentes *Lucii* asserere possint, I. quod pater sit, quem nuptiæ monstrant *l. 6. ff. d. bis qui sui vel alien. jur.* & natus ex alicujus uxore præsumatur ejus viri esse filius est uxor, *Paul. d. castr. consil. 115. col. 3.* neque II. obstet confessio *Marthæ*, quod se gravidam ex *Lucio* atque filium procreatum dixerit, fides enim ipsi haud habenda est *Alciat. d. præsumt. n. 3.* *Abbas inc. officii n. 3.* (ubi dicit communem) *d. par. & remiss. & c. accedens n. 4. d. purgat. canon.* *Gloss. & DD. in l. si postb. §. fin. d. lib. & postb.* quoniam singulare matris versatur commodum ob spem successionis in casum mortis, ut causa filii quodammodo Matris propria videatur *arg. l. 1. §. in propria 11. ff. quand. appell.* III. porro obstare videtur, quod tempus partus editi vollatum licet cum tempore conceptionis conveniat, possit tamen esse partus septimestris, quales partus sæpe nascuntur, cum septimo mense perfectus & maturus partus possit nasci *l. 12. ff. d. stat. hom. & c. ita natum legitimum esse, communis hodie est sententia arg. l. 3. §. ult. d. suis & legit.* *D. Richter. decis. 80. num. 24.* quoniam itaque possit esse partus mariti *Secundi* in tali casu,

casu, ubi dubium est, an filius natus prioris sit an posterioris mariti, decidit esse Secundi mariti, in cujus domo filius natus est; expresse & indistincte dicit Bald. in *l. si mater. n. C. d. suis & legit. hered. & in l. Gallus in pr. ff. d. liber. & postb. instit.* & Baldum sequi videtur in terminis fere H. de Cavallos *comm. opinion. contra comm. quest. 396. n. 9. & seq.* ex jam supra allegata causa, cum praesumptio sit pro praesenti matrimonio, *d. l. filium 6. d. bis qui sunt sui vel ali. jur. l. si quis 9. §. hic subjungi verb. hoc venire posse proscribere debuit ff. locat. l. si vicinis 9. C. d. nupt.* & in quasi possessione matrimonii videtur esse secundus vir, quare in dubio potius filium esse ejusdem respondendum, uti in simili, vid. Boer. *decis. 299. n. 11.* Accedit IV. quod *Martha* ob sanguinis confusionem marito à secundis nuptiis ad X. menses aut donec peperisset, debuisset abstinere, quod cum non fecerit & contra leges peccaverit, frustra nunc eam earum auxilium implorare videtur *l. auxilium 37. §. 1. vers. in delicto ff. d. minor. l. si incimus 15. C. d. judic.*

TH. IV. *Hisce tamen non obstantibus* statuendum est, infantem d. 31. Maji 1677. in lucem editum, ex *Lucio & Martha* natum esse, atque propterea à successione Parentum *Lucii* non esse excludendum, quia is ordinarius naturæ cursus est foeminam per IX. menses uterum gestare, donec pariat, *Eldr. lib. 4. c. 4. & c. 16.* *Jacob Concennat. quest. jur. sing. l. 2. qu. 9. num. 6.* quando autem mulier ante vel post praefatum tempus parit, irregulare est seu extraordinarium *Zachias qu. med. legal. 1. tit. 2. qu. 3. per tot.* Jam vero omnes actus naturales & quos natura operatur, praesumuntur in dubio fieri ordinario & regulari modo & via, & secundum ordinarium & consuetum cursum, vid. *Regn. Sixtin. consil. Marburg. 10. n. 41. vol. 1.* & ubi ad ordinarium

narium quid referri potest, aut illud sufficit, non debet
 referri ad extraordinarium, vel dari remedium extra or-
 dinem *arg. l. in causa 14. pr. ff. de minor.* Jason. *in l. 1. §. 1. n.*
11. ff. d. oper. nov. nunc. Schmid. *consil. Argentor. 1. cap. 67.*
n. 1. pro hoc ordinario igitur & regulari semper præsumi-
 tur, sicut pro regula *l. si ab eo parte §. ff. d. probat.* & secun-
 dum eam judicandum, res æstimandæ, actus agentium
 reprobandi, computationesque faciendæ, nisi probetur,
 contrarium, quod ei incumbit, qui se in irregulari fundat
 Bald. *in cap. 1. de alien. judic. mut. caus. fact.* Panschman. 2.
pract. quest. 17. num. 45. potior namque est illius causa, qui
 regulare pro se habet *Gloss. in rubr. d. R. 1. in 6.* Salycet *in*
l. si fundum in fin. C. qui potior. in pignor. Regn. Sixtin. 2.
consil. Marburg. 14. n. 137. Stante ergo hoc principio, si
 tempus IX. mensium consuetum conceptionis computa-
 tur, in finem Augusti 1676. st. nov. & sic notorie in tempus
 prioris matrimonii rejicietur, quoniam Lucius 5. vel 6.
 septimanis post in conflictu vitam finiit. Ex quo inferre
 licet, infantem huncce ex priori potius quam secundo
 matrimonio natum esse: Nisi Lucii Parentes contrarium
 & irregulare probare velint. Interim verò non peccat,
 qui in obscuris & dubiis magis ad ordinarium quam ex-
 traordinarium & irregulare respicit, Robert. à Vall. *con-*
sil. 77. n. 53. Menoch. *conf. 2. n. 134.* addatur Paul. Zachias
quest. medic. legal. 1. tit. 2. qu. 1. Arnisæ. *d. part. human. legit.*
termin. & licet forsitan nascatur partus in septimo mense,
 non tamen sit à natura & intentione ejusdem, sed ex ac-
 cidenti; ea autem quæ taliter fiunt, nec addendi, nec in
 aliis tanquam æque regularia præsumi debent, ipsis legi-
 bus id svadentibus *l. naturalem §. apium ff. d. acqu. rer. dom.*
l. item veniunt §. cum prædiximus, hinc sequitur II. quod pro
 primo

primo matrimonio filium ex Lucio potius quam ex Cajo
 esse natum, pronuntiandum sit, id quod Jcti & nonnulli
 statuunt locum hæc habere in vidua post fata mariti, quod
 scilicet qui nascantur ab ipsa intra 9. menses liberi præsu-
 mantur ex illo ipso priori matrimonio procreati Anton.
 Gabriel. *commun. conclus. 1. tit. de probat. Concl. 14. sub n. 5.*
verb. 5. nec minimum III. conducit assertio matris, quæ
statim post mortem primi mariti se gravidam dixit; unde
Jcti volunt, etiam eo in casu, ubi vidua post duos dies à
morte mariti necessitate forsitan urgente ad secundas nu-
prias migravit, & quæritur, an filius post IX. menses na-
tus, sit primi, an secundi mariti, non esse modicam præ-
*sumptionem matris assertionem Sfortia *consil. 28. num. 71.**
*Grammat. *consil. 154. n. 5.* Afflict. *decis. 336.* Alciat. *d. præ-**
*sunt. *reg. 3. præsumt. 37. n. 15.* & stari omnino tali assertioni*
*deducit Papon. *22. arrest. 9. n. 16.* in primis si fœmina medi-*
ante juramento confessionem omnis suspiciõnis evitan-
dæ ergo firmet. IV. Quamvis contra datam assertionem
matris Lucii Parentes secundas nuptias tanquam imma-
turas male ferentes unum vel alterum excipiant, in primis
(1) ei non esse adhibendam fidem, propterea quod Lu-
cius & Martha d. 8. Octobris 1676. adhuc per 14. hebdo-
madas cohabitaverint, & cum natus d. 31. Maji 1677. in lu-
cem sit editus, sequeretur, quod à tempore conhabita-
tionis ad tempus partus aut XI. menses completi connu-
merarentur, aut concederetur, in prioribus duobus men-
sibus Matrem fuisse sterilem; Si prius, major orietur ir-
regularitas, & potius pro septimestri quam supra XI.
*menses natus habendus esset pro legitimo Paul. Zach. *qu.**
*medic. *legal. 1. tit. 2. qu. 6.* Si posterius, favor præsumptio-*
nis cessaret; licet enim filius præsumatur natus ex mari-
 E
 10,

to, quantumvis uxor cum alio postea rem habuerit, fallit tamen id, nec praesumitur filiatio eo casu, ubi mulier sterilis fuit cum marito vid. Aretin. & Felin. *inc. per tuas col. 1. de probation.* (2.) debuisset denunciare mater, ubi gravidam se senserit ex priori marito hujus Parentibus intra 30. dies juxta S.C. ad hunc effectum, ut mulieris partum agnoscerent *l. 1. §. 1. ff. d. agnosci. & alend. liber.* cujus denunciationis omisso id operatur, ne cogantur partum agnoscere. Resp. Quod (1.) concernit, posterius, scil. sterilem fuisse matrem, statuendum esse, nec praesumptionis favor cessare, cum praesumatur filius natus ex marito, cum Cujus uxore postea alius rem habuit, quamvis mulier per XV. annos fuerit sterilis. Ruin. *consil. 53. vol. 5.* Abbas *in cap. per tuas d. probat.* Alciat. *d. praesumt. in 3. reg. praes. 37.* Hippol. *in l. 1. §. ad question. num. 20. ff. d. question.* & loquuntur DD. supra citati de longa & diuturna sterilitate. Ad (2) responderet Ulpian. *in d. 4. §. 8. ff. d. agnosci. & alend. lib.* ibi: *quin imo & si in totum omiserit denunciationem, Julianus ait, nihil hoc nocere ei, quod editur.* V. sententiam nostram confirmat favor filii nati; Praesumptio enim illa, *quod pater sit, licet postea mater cum alio rem habuerit, aliter locum non invenit, quam in favorem filii, nec locum habet in praedictum ipsius, secundum ea, quae post Gozand. in consil. 13. n. 48. vers. praterca tradit Anton. Gabriel commun. conclus. lib. 1. d. praesumt. conclus. 14.* atque adeo favor ipsius consideratur, ut dicant, filium in dubio posse eligere hereditatem, quam voluerit, patris primi vel secundi matrimonii, Alberic. *in rubr. ad SC. Orphitian. in quest. fin. ac licet VI. nonnulli DD. modo in hanc, modo in illam, inclinent sententiam, teste Bartol. ad L. Gallus pr. n. 12. qui diverforum allegat opiniones, quorum quidam*

quidam similitudinem natorum cum parente, quidam in
 cujus ædibus natus sit partus, judicari volunt; ut ita lo-
 quantur isti de casu magis dubio, quando scil. vidua post
 dies duos à morte primi ad secundas nuptias migravit, &
 in nono mense peperit, confer. *Cavall. comm. opin. contra
 commun. 3. quest. fin. rubric. & per tot.* VII. Res hæc apud
 Medicos decisa est, quod cum mulier ab obitu mari-
 ti per mensem, aut paulo majorem distantiam, nupserit,
 & in septimi initio à matrimonio contracto, filium pepe-
 rerit, prioris mariti esse partum, vid. *Paul. Zach. quest.
 medic. legal. lib. 1. tit. 5. qu. 5. sub n. 14.* post *Marescot*, quem
 ibi allegat.

TH. V. *Nec quicquam faciunt rationes* Th. 2. in
 contrarium adductæ; ad I. videantur in præcedenti thesi
 in decid. ration. 2. & 4. ad II. resp. Eos qui matris assertio-
 ni fidem denegant. ut plurimum loqui de tali casu, quan-
 do mulier dicit filium natum esse alterius, cum quo rem
 habuit, ut adultera, cum potius præsumtio sit pro ma-
 trimonio, si maritus habuit accessum ad uxorem; quod
 non est contra præmemoratam sententiam, sed matris
 assertio concordat præsumptioni pro primo matrimonio.
 Imo matris assertio esse credendum, in primis quando ma-
 ter honesta matrona est, & bonæ existimationis, videre
 est ex his quæ late refert & prolixius deducit *Boer. decis.
 299. n. 4. per tot. DD. ad d. L. Gallus* cui adminiculatur te-
 stimonium secundi mariti, filium non esse ex illo secun-
 do matrimonio confirmantis, quo casu, matris assertioni
 omnino fidendum est, juxta ea, quæ tradunt *Bald. in l. fi-
 lium desinimus in 1. lect. n. 11. vers. sed pone quod pater ff. d. bis
 qui sui vel alien. jur.* *Anchor. consil. 225. col. pen. vers. super
 alia n. 6. Alex. cons. 88. n. 13. vers. prater ea casum vol. 7.*

Corn. *conf. l. n. 22. vers. item concurrunt vol. 3. neque matris testimonium ob conjunctionem reprobandum esse exinde patet, quia versamur in facto occulto, ejus noticiam nemo alius meliorem habere potest, quam mater; Si ita enim hæc res in arbitrio prudentis judicis Imol. in cap. cum oporteat col. 2. vers. ubi autem d. accusat. Alex. in can. consanguinei col. 1. vers. aut consanguinei producuntur 3. qu. 5. Ad III. respondetur per ea, quæ ratione 1. decidendi sunt dicta; quod partus 6. 7. 8. mensium rarius & contra ordinariam naturæ viam accidat, raro autem contingentia in dubio non præsumi; ad quorum omnium confirmationem lubet adponere Henning. Arnisei *disquis. de partus humani legitimis terminis* §. 30. verba: *Sed sicut Nanorum & Gigantium statura humana quidem est, sed vitiosa: ita præcoces illi partus 6. 7. & 8. mensis, aut tardiores, quam ferat decimus, intra terminum quidem humani partus subsistunt, sed quia non obveniunt, NISI EX ENORMI CASU NATURÆ RARIUS ET NON SINE SPECIE ERRORIS ACCIDUNT.* Neque sequitur, in hac vel ista muliere accidit talis casus; Ergo etiam in præsentī casu accidit, siquidem à particulari ad universale non valet consequentia. Ad IV. non præsumitur Martham ex levitate quadam ad secundas nuptias nimis festinasse, cum ad specialem Ducis bellici jussum id fecerit, qui forsitan vidit, periculosum esse honestam matronam inter milites in viduali statu versari. Et ponamus, Martham peccasse, id tamen partui necquicquam nocere potest, nec enim factum, delictum, aut calamitas matris potest nocere ei, qui in utero est, *pr. vers. & contrario Instit. de Ingentis, cum nasciturus in iis, quæ ad commodum ejusdem spectans, pro jam nato habeatur l. 7. l. 26. ff. d. stat. hom. ar-*
que*

que sic pro primi mariti partu superiori anno pronuncias
sunt alimæ hujus Salanz J.Ci.

TH. VI. Pœnæ viduæ intra annum luctus nubentis
de jure civili variæ sunt. I. fit infamis *l. i. vers. qui e-*
am l. ii. ff. d. bis qui not. infam. l. i. in pr. l. 2. C. d. secund.
nupt. l. 4. C. in pr. ad S.C. Tertull. Novell. 22. c. 22. Petr. Gre-
gor. *lib. 9. syntagm. c. 26. num. 48.* Colleg. Argentorat. *ad*
tit. ff. de bis qui not. infam. II. Non potest mulier nubens
intra annum luctus agnatis vel cognitis suis succedere ul-
tra tertium gradum *l. i. C. d. secund. nupt.* III. Extraneus
(per quem intelligitur omnis, excepto marito, Johann.
Sichard. *ad l. i. C. d. secund. nupt. n. 26.*) non potest hujus-
modi mulierem instituere heredem aut ei fideicommis-
sum relinquere, nec mortis causa donare *l. i. C. d. secund.*
nupt. quod ita donatum erit heredibus mulieris accrescet,
vel scriptis heredibus; fiscus hujusmodi relicta non ca-
pit, ne videatur malos mores corrigere, ut direseat; bo-
ni quippe Principes non quodvis lucrum admittunt *arg. l.*
ult. ff. d. testam. l. pen. ff. d. hered. instit. IV. Non potest hu-
jusmodi mulier ea retinere, quæ maritus ei propter nu-
ptias donavit *l. 2. C. d. 1. Novell. 22. c. 12. Nov. 39. cap. 2. pr.*
verb. interim tamen. Mæstertius tr. d. secund. nupt. quest. 12.
qui tamen sibi contrarius est *in seq. quest. 16. n. 2.* Rittersh.
ad Novell. part. 4. c. 3. n. 8. Quin & vestes lugubres ex here-
ditate ipsi datas perdit, quemadmodum etiam, si prama-
rare nimis easdem deposuerit. *Balduin. voll. 5. consil. 418.*
Angel. *in l. decreto 15. C. ex quib. caus. infam. irrog.* V. Non
potest hujusmodi mulier secundo marito donare vel re-
linquere ultra tertiam partem bonorum suorum *l. i. C.*
d. 1. cum alioquin possit mulier universa bona sua in do-
tem dare lib. 4. C. d. jur. dot. quid obtineat in casu, ubi vi-

dua liberos habet, & quantum secundo marito donare vel relinquere possit, vide Caput Sequens. Hodie quid usu servetur circa privationem prædictorum lucrorum, cujuscunque loci & regionis vel leges municipales vel consuetudines considerandas esse monet Rittershus. *ad Novell. d. i. n. 19.* & idem *in tract. d. different. jur. civ. & canonic. lib. 2. cap. 5.* refert Statutum Noribergense, quo vidua intra trimestre proximum à morte prioris mariti matrimonium contrahens perdit omnia lucra, quæ alias ex ipsius substantia ad ipsam pervenissent. In Ducatu Wirtenbergico, si mulier ante semestrem tempus gravida ex defuncto viro antequam pepererit, ad secundas nuptias transeat, usufructu, qui ex jure provinciali in bonis mariti defuncti competit, mulctatur *Land-Recht part. 4. tit. 11. §. hteneben.* Cui odio addi potest VI. quod hodie Vidua Pastoris & Ministri Ecclesiæ intra annum luctus nubens perdat sequentis anni salarium, h. e. quosvis reditus, sive in pecunia numerata, sive in frumento generis cujuscunque, sive in certis pensionibus aliisque fructibus consistant *Carpz. jurispr. Consistorial. lib. 1. def. 185.* item numeros confessionarios, honoraria pro deductione funerum aut pro copulatione, item administratione Baptismi & similes vid. *Carpzov. d. l. def. 189, 190.* nec in ædibus parochialibus per annum commorari potest; rationes addit D. Stryke *differ. de Anno Gratia cap. 8. n. 25.* quia (1.) vidua vocari amplius nequit, quæ jam alteri marito nuptas; Atqui vidui tantum annus gratiæ concessus est. (2.) quia provisione non opus habet, cui maritus novus jure Connubii prospicere teneret. (3.) quia secundis nuptiis, præsertim intra annum luctus contractis, omnia privilegia & beneficia, occasione prioris mariti concessa expi-
rant

rant *l. 8. ff. d. Senator. l. 13. C. d. dignitat.* Alphonſus Villagut. *d. extenſion. privileg. n. 57.* (4.) quod viduæ impu-
 cari poſſit, quare à ſecundis nuptiis tamdiu non abſtinuerit,
 donec annus gratiæ ad finem perductus, ut ſic ſua culpa
 hoc damnum ne quidem ſentire intelligatur *l. 203. ff. d.*
R. D. Ita tamen, ne liberis præjudicetur, qui in percep-
 tione anni gratiæ perſiſtunt. Simili ſerme modo con-
 ſtitutio quædam Pomeranica prohibet viduabus ſecun-
 das nuptias & deductionem in feuda prioris mariti, & ſe-
 cus factum coercet amiſſione anni Gratia, quo alias gau-
 dent, vid. den Wollmiſchen Abſchied d. anno 1569, §. be-
 fehlen und gebiethen auch hiermit abermahl allen
 Wittfrauen bey Verluſt des Gnaden-Jahres ohne
 der Lehensfolger und unſer Vorwiſſen, Willen und
 Erklâhrung in die Güter nicht zu freyen Mevius *part. 2.*
dec. 22. quam conſtitutionem etiam ad caſum, ubi vidua
 poſt annum luctus nubit alteri, & potius ad ſecundum hu-
 jus diſſertationis caput referri poſſe exiſtimamus. Ut
 autem prædictæ pænæ locum habeant, requiritur, ut in-
 tra tempus luctus matrimonium ſit contractum, daß ſie
 ſich anderwärts verheyrathet, und den Kirchgang
 gehalten / Württenb. Landrecht. *d. 1. u. §. hieneben,*
 quia non niſi lata & impropria verborum ſignificatione
 Sponſus & Sponſa Conjugum nomine veniunt *per l. ora-
 tio, ubi Bald. ff. d. Sponſalib.* & aliud eſt uxor; aliud Spon-
 ſa *l. 24. C. d. nupt. c. tertio loco X. d. præſumt.* Ubinoran-
 da venit quæſtio: Num pænæ lege vel ſtatuto comprehenſæ ceſ-
 ſent, quando conjux conjugi novas nuptias intra annum luctus
 ultro & conſulto permiſerit? Negat. Cum in nuptiis illis
 præmaturis Honeſtas & publica utilitas verſetur, *per ſu-
 pra adducta,* nihil certe diſpenſatio ſeu conſenſus conju-
 gis

gis defuncti eo casu operabitur *per l. jus publ. 38. ff. d. pact.*
 necturpia & inhonesta reddet licita & honesta *l. 54. l. 112.*
S. ul. ff. d. legat. 1. aut vim ac efficaciam legum post facta e-
 jusdem inhihibebit aut retardabit *l. 55. ff. d. t. ne publicæ*
 coercitio privata pactione tollatur, ut loquitur Ictus Pau-
 lus *in l. 5. in pr. ff. de pact. dot.* Valent. Forster. *d. successi-*
onib. ab intestat. lib. 7. cap. 13. num. 6. Rittershus. *in differ-*
Jur. Civil. & Can. lib. 2. cap. 6. Freher. *d. fama lib. 3. cap. 17.*
num. 17. Neuenhan. *d. jur. & privileg. viduit. membr. 3. sect.*
4. lit. b. An autem Sponsaliorum præmaturorum pœna
 fit, & an Odio prædicta cessent. vid. *Caput ultimum.*

CAPVT QVARTVM

TRVINAT

ODIVM ERGA VIDVAM POST ANNVVM
 LVCTVS NVBENTEM, QVANDO EX PRI-
 MO MATRIMONIO LIBERI AD-
 SVNT.

S U M M A R I A.

TH. I. Desinit esse Tutrix. II. Educationem liberorum de
 jure civili amittit. III. Pro rebus mobilibus à defuncto
 marito perceptis & usufructuarie tantum ad se delatis cau-
 tionem usufructuariam prestare tenetur. IV. Donati-
 onem liberis factam ob ingratitude, nisi tribus ex causis,
 revocare non potest. V. Secundi mariti bona omnia pro
 rationibus, quas reddere debet mater tutrix, que ante secun-
 das nuptias contractas rationes non reddiderat, tacite obli-
 gata sunt.

Thl.

Mater vidua cum tutrix esse possit *si velit per autb. mater & avia C. quand. mulier tutel. offic. fungi poss.* gentium quodam veluti jure & consensu invaluit, ut mater secundo nubens à liberorum tutela sit arcenda. Sic Athenienses non concedebant, ut ea persona tutelam administraret, ad quam mortuis pupillis bona perventura essent, ex lege Solonis, teste Diog. Laert. *in vita Solonis*. Equidem de jure Svecio matri vidua licet tutelam continuare post secundas nuptias, si idonea fuerit deprehensa, id tamen singulare est, nec aliter obtinet, quam si pupillorum securitati satis sit prospectum, ut scilicet non nisi cum voluntate & consilio agnatorum, & diviso prius patrimonio suo, tutelæ porro præsit, teste Joh. Loccenio *Synops. jur. ad leg. Svecic. accommod. 4. diff. qu. 5.* In jure nostro civili *l. 2. C. quand. mulier. tutel. off.* cavetur inter alia, ut mater tutelam suscipiens secundis nuptiis renunciaret jurato. Si ergo vidua ad secunda vota convolat, nec Magistratui denunciat animum sibi esse denuo nubendi, petitive liberis alios tutores, nec rationes reddit, mulier tutrix manere non potest *Nov. 94. c. 2. in fin.* Bartol. *in l. si quis u. ff. d. testam. tut.* non attento, quod testamento tutrix data sit *Mynsing. cent. 3. observ. 83. Græv. lib. 2. concl. pract. 98. in coronid. num. 2.* etiamsi agnati forte consentiant, propter legem vetantem *d. Nov. & Autbent. matri & avia C. quand. mul.* Ant. Faber. *in C. eod. def. 2.* & quia pupilli tunc periculo & damnis non unis sunt expositi, lex iis non uno modo cavet ac prospicit, ponitque mulierem renunciationi contravenientem, etiamsi per momentum tutelam gesserit *Sichard. in Autbent. Eisdem C. d. secund. nupt. num. 3. vers. ergo.* Ratio autem Constitutionis

F

videtur

videtur esse, quod uti olim jusjurandum, ita nunc promissionem ad secundas nuptias transeundo mater violat, *Novell. 22. cap. 40.* nec propter hoc quod Juramentum remissum, etiam pœna rejecta est, sed iisdem illis subjacet, quas, si jurato renunciasset, perferet, quod in judicio mentita sit, & propria confessioni ac depositioni secundas concupiscentias præposuerit, ut habent verba *Novell. 92. c. 4.* Præterea metus haud vanus est, quod ipsi liberi, qui per atatem seipsos defendere nequeant, per factum matris indefensi constituantur, imo eorundem fortunæ callide ita obscurantur, & ad secundum maritum, aut liberos ejus transferantur *d. Nov. 22. c. 40.* Sichard. *ad autent. eisdem C. d. secund. nupt.* Quod ita ampliatur, ut vidua iterum facta resumere tutelam nequeat; jura enim semel extincta non reviviscunt *l. 2. §. 4. ff. d. capit. minut.* Menoch. *consil. 278. n. 8.* nec adhuc expiravit suspicionis causa: propter sobolem forsan ex posteriore marito procreatam; imo tanta mulieris levitas, & quidem jurato data fidei violatio, nihil nobis aliud metuere aut præsumere potius facit, quam mox illam ad alia convoluturam esse vota conf. *Christinæ vol. 3. decis. belg. 149. num. 5. & seq.* facit, quod hæc privatio tutelæ pœna quadam sit, cujus gratiam facere & ream in tanta abominatione positam restituere non magis sit in arbitrio Magistratus, ac dimittere rursus tutorem sine juris autoritate; quem matre nuptias iterante ex præscripto legum ordinavit, atque hanc litem ita decidisse Dominos Camerales scribit Mynsing. *lib. 3. observ. 83.* add. Hunn. *Encyclopet. jur. lib. 1. tit. 11. c. 3. n. 6.* Eyben. *commentat. d. Tutel. femim. membr. 4. lb. 10.* ita cum hoc odio secundarum nuptiarum conjunctus

Stus est favor liberorum, quorum conditio per futuras
matris nuptias deterior fieri censetur.

TH. II. Mortuo patre educationem liberorum
spectare ad matrem docet *l. 1. C. ubi pupill. educar. deb.* &
jura tantum affectui parentum in liberos tribuunt, ut &
eundem alii amori intensissimo præferre haud dubitent
l. 8. §. fin. ff. quod met. caus. imo matrem magis quam pa-
trem liberos suos amare expresse statuunt Petr. Gregor.
lib. 11. syntagn. 7. n. 4. in fin. rationem reddit Menand. *in
sentent. Comic. cap. 24.* quod suos esse liberos certo sciat,
pater vero tantum modo puter secundum *l. 5. ff. de in jus
vos.* Medici aliam suppediant, quod nempe foetus plus
à matre, quam à patre suscipiat, Galen. cum plus vide-
atur mater contulisse in liberos, quam pater; Hic quippe
femen tantum, mater & semen & sanguinem natis im-
pendit. Quoniam vero dicto Poeta animal varium ac
mutabile semper est foemina, & Ambros. *lib. 6. d. opere sex
dierum* scribit: *Mutato concubitu parentes depravantur, præ-
latis filiis posterioris copula, neglectis autem his qui ex priore
progeniti sunt.* Mater ex eo juris suspensionem incurrit,
quando ad secunda vota transit & vitricum superinducit *l.
7. 6. ubi pupill. educ. deb. Nov. 22.* Id quod & in avia ac pro-
avia obtinet, cum vidua ob novum amoris æstum, quem
restringere non possunt, Kornman. *d. jur. virgin. cap. 62.*
novis maritis non solum res liberorum sed & ipsam vitam
addicere soleant *l. 22. §. servi etiam in fin. C. d. admin. tut.
l. 12. in pr. vers. nec ad fragilitatem C. qui potior in pignor.* &
uti habet Homerus *l. 6. Odys.* cujus versus latine ex trans-
latione Achillis Boethii Bononiensis *sym. 37.* refert Rittersh.
d. l. n. 4.

Sed nosti qualis muliebri in pectore mens est:

Que cuicumque viro post nupsit, illius omni

Vult studio ditare domum prorsusque juvare.

Non animo nati, sua pignora chora, priores,

Non conjux dulci defunctus munere vite,

Verfantur: sed curanovi subit una mariti.

Ut proinde tutoribus vel propinquis ad educandum Ab-
 eri tradendi veniant Zobel. *ad art. 32. lib. 1.* Schultes. *in ad-
 dit. ad Modest. Pisi. part. 1. quest. 27. n. 13.* Neuenhan. *d. 1.
 scilicet. 29. lit. C.* Num semper id procedat *vid. cap. ult.*

TH. III. Binobos proprietatem lucrorum nupti-
 alium, aliorumque bonorum morte conjugis titulo lu-
 crativo ad se devolutorum amittere, servato solo eorun-
 dem usufructu, dicitur infra Capite VI. Hoc tamen sin-
 gulare est in Vidua, quod in rebus mobilibus (secus in
 immobilibus, in quibus non idem consumptionis pericu-
 lum est Rittershuf. *add. Nov. 14.*) à defuncto marito per-
 ceptis & usufructuarie tantum ad se delatis, cautionem
 usufructuariam à liberis petitam prestare tenetur *hac E-
 dictali 6. §. 1. ibi: Mobilium vero rerum, justis pretiis & stima-
 tione habita per eos, quos utraque pars elegerit, arbitros indi-
 caturus, interposito Sacramento, simile modo usufructum
 habeat, si idoneam fidejussionem præbuerit, quod easdem res
 mobiles, vel earum pretium filis & filiabus ex eodem matrimo-
 nio procreatis, vel post mortem eorum nepotibus & neptibus ex
 iisdem liberis procreatis, sive omnibus sive uno unave superflite
 mori contigerit secundum legum modum restituat Nov. 2. c. 4.
 vers. si autem Nov. 22. cap. 45. §. Si vero.* Quid si mater
 nolit cavere? *Resp.* cum cavebunt liberi, I. Se quotannis
 matri soluturos usuras trientes pecuniæ sive pretii, quo
 res illa sunt æstimata. II. Se, si ante matrem moriatur,

res

res illas, earum pretia, matri restitutos *l. 6. §. bis illud C. d. secund. nupt.* Rittershus. *p. 4. c. 4. n. 16.* hæc obtinent in matre, quid de patre admittant leges, vid. Cap. 5.

Th. IV. Mater ob ingratitude[m] (quæ revocari facit beneficia & privilegia *DD. ad l. fin. C. d. revoc. donat.* tollitque debitum naturæ & deterrimum vitium censetur, Harprecht. *ad §. 1. n. 142. Inst. d. injur.*) potest donationem liberis factam revocare, ita tamen, ut concurrant specialia quædam, nempe: Si ad secundas nuptias non convolaverit; atque ea solummodo, quæ filius adhuc litis tempore possidet, quæ vero desit possidere, ut quæ vendidit, donavit &c. non possint revocari; & tandem mater habeat quidem realem actionem, sed à solo illo, cui donationem fecit, possit revocare, non ab ejus heredibus, ut nec heres matris *l. 7. C. d. revocand. donat.* ibique D. Brunnemann. Ast in *Nov. 22. c. 35.* sublimitatur, quod etiam mater ad secunda transiens vota possit revocare donationem in filium factam in tribus casibus: I. Si filius vitæ matris infidietur. II. Aut manus impias ipsi attulerit. III. Aut totius substantiæ sive omnium bonorum jacturam moliat. Hæc enim injuria tantæ estimantur, ut non attento secundarum nuptiarum odio etiam mater ob unam earum donationem revocare possit, *Authent. quod mater. C. d. revoc. donat.* ibique Brunnemann.

Th. V. Quoniam mater tutelam liberorum suscipiens ad *inventarium* consiciendum adstricta est, ita ut non privati sed publici inventarii confectio matri imponatur *Nov. 94. in epil. ibique Gothofred.* quod adeo verum est, ut mater tutrix, quæ inventarii confectionem omisit, juratam bonorum designationem edere teneatur *arg. l.*

fn. S. licentia danda C. d. jur. deliber. neque hoc detrahit quicquam reverentiæ matri debita; hæc enim quidem conservanda est, dum tamen nihil ab ipsa fiat in detrimentum liberorum Nov. 155. c. 1. in fn. Sequitur, quod ad secundas nuptias transiens ad rationes reddendas & reliqua solennia adstricta sit Nov. 22. c. 14. in fn. Alexander consil. 110. n. 23. vol. 3. Rittershul. part. 8. Novell. cap. 7. Quæ locum quoque habent in matre & avia tutricibus testamento datis arg. d. Nov. 94. c. 1. in fn. Montan. d. tutel. c. 32. n. 26. ut nec à marito remitti queant rationes, utpote introductæ in liberorum pupillorum favorem arg. l. 27. d. condit. instit. Sin autem nuptias cum alio contrahat, nec ante consummationem reddat rationes vel reliqua non solvat, nec dum petiit tutorem & postmodum quid deficiat, ut quid ob culpam præstandum veniat, non solum matris, sed etiam vitrici bona pupillis pro omni damno pignoris nexu obligata sunt l. 2. C. quand. mul. tutel. offic. fung. l. 6. C. in quib. caus. pign. vel hypoth. Beuther. d. jure prælat. cap. 59. Didacus à Spino in specul. testam. gl. 29. n. 70. Berlich. p. 1. concl. 67. n. 82. Prukmann. ad l. 9. ff. d. stat. bom. part. 1. membr. 4. art. 11. n. 8. 9. ratio juxta Brunemann. ad d. l. 6. esse videtur, quia novus maritus omnis culpæ expers haud æstimatur, qui viduam liberis ex gestione tutelæ obligatam in uxorem ducit, cum plerumque hoc tendat in præjudicium liberorum, vid. Berlich. d. l. Unde Baldus ad d. l. 2. monet, cavare sibi debere eum, qui viduam ducit, ne alieno periculo se exponat, D. Præses dissertat. d. frigusculo cap. 3. thes. 16.

CAPVT

CAPVT QVINTVM

SISTIT

ODIVM ERGA VIDVVM SECVNDAS
NVPTIAS CONTRAHENTEM.

S U M M A R I A.

TH. I. *Quamvis mariti uxores non teneantur lugere, ipsis tamen ad secundas nuptias non nimis properandum est. II. Pater licet inventarium non conficiat, nec satisdet; Secundo tamen, nubens designare bona liberorum & securitatem per satisfactionem tenetur prestare. III. Certis casibus cautionem prestant pro conservatione adventitiorum, & pro legato vel fideicomisso ab alio liberis relicto.*

TH. I.

Tanta odia in legibus non reperiuntur adversus Viduam secundo nubentem, quanta erga Viduam. Est tamen unum vel alterum peculiare. Sic nulla quidam lege compelluntur mariti lugere uxores, ut proinde absque nota infamiae statim matrimonium contrahere ipsis licitum esse quis dixerit, non enim metuenda est seminis confusio, ut in muliere, Harmenopolus *lib. 4. tit. 7.* Ast non omne, quod licet, statim honestum est; ac contra honestatem videtur esse, si viduus mox aliam ducat. Nec enim, inquit Cypraus *d. sponsal. c. 13. §. 96.* maritali & sincero amovir eam videtur amplexus, cujus memoriam statim a morte ipsius deponit, nec absque publico scandalo in rogo prioris conjugis novae maritales accenduntur faces. De jure Saxonico Electorali certum tempus lugendi praefinitum est, semestre scilicet spatium Ordinatum.

nat. Matrimon. de anno 1624. punct. 5. §. Was endlichen Wittber und Wittben anbelanget / so anderweit zur Ehe schreiben wollen / erfahren Wir / daß etliche ihrer abgestorbenen Ehegatten allzeitlich vergessen / und mit Mergerniß wiederum zum Ehestande eilen. junct. verb. So wollen Wir / daß hinführo ein Wittber zum wenigsten ein halbes Jahr die Traurzeit halte / und für Ausgang desselben sich wieder zu verehlichen / oder solche Zeit anzustellen nicht Macht haben soll. Sin autem contraveniat viduus, nec tamdiu expectet, poena arbitraria est, prout Consistorium Supremum rescriptisse refert. Carpzov. l. 2. Jurispr. Consistorial. def. 160. verbis: Und wird hierüber / daß Er so bald nach seines vorigen Weibes Tode an unterschiedlichen Orten freyens halben sich eingelassen / von der Wellichen Obrigkeit mit willkühlicher Gefängniß-Straffe andern zum Abscheu billich belegt, W. R. W.

TH. II. Quamvis Pater per liberos in potestate sua habens durante administratione adventitiorum legitima conficere inventarium non teneatur, eumque legum sanctitas à ratiociniis excuset l. fin. §. 4. in fin. C. d. bon. quæ lib. & Legumlatores semper pro patre præsumant, ut quicquid circa res à liberis familias acquisitas faciat, perdat, an abutatur, censuræ non subijciant. Cui sententiæ adstipulantur Ludvvel. in tract. d. ult. vol. ad l. 6. §. 1. & 2. C. d. bon. quæ lib. Mynsinger. cent. 2. obs. 93. Joh. à Sande decis. Friscar. lib. 2. tit. 7. def. 2. Hering. d. fidjussor. cap. 6. n. 78. D. Richter p. 1. decis. 58. num. 26. Carpz. p. 2. const. 10. def. 9. Paul. Montan. de jure tutel. cap. 32. n. 89. §. seqq. & in viridi observantia hodie est, teste Finckelthuf. observ. 76. n. 16. §. seqq. Nihilominus tamen in casu Secundarum

darum nuptiarum à patre contractarum vis præfumptionis pro patrem familicantis valde imminui videtur *l. fin. §. fin. autem* & *§. in supra C. d. bon. que liber.* cum secundæ nuptiæ patrum quoque animos alterare non raro *l. 4. ff. d. inoff. test.* soleant, Mævius *ad Jus Lubec. p. 2. tit. 2. art. 21. n. 13.* nec infrequens sit, patres novercalibus delinimentis quandoque infatuari, ut sapissime malignum contra sanguinem suum inferant iudicium legibus prohibitum & annullatum *l. 10. vers. sed quemadmodum C. d. sec. nupt.* ut etiam remissio inventarii solennis cesset, ac Pater ejusmodi inventarium conficere obstructus sit, Fuchf. *d. inventar. cap. 3. n. 4.* Mævius *ad Jus Lubecens. p. 2. tit. 2. art. 21. n. 13.* Paul. Christinæus *vol. 1. decis. belgic. 101. n. 5. & seqq.* ubi & hoc addit, quod pater eo casu teneatur rationem reddere, administrationem vero legitimam non amittat, Gutierrez. *d. tut. & cur. p. 1. cap. 9. n. 22.* Goëdd. *vol. 1. Consil. Marburg. 27. n. 175.* Cujac. *ad t. C. d. bon. matern. num. 11.* quod tamen restringendum est ad ipsas res filii eorumque substantiam, non autem ad fructus, Pinell. *ad l. fin. C. d. bon. qui lib. n. 37.* Boer. *decis. 61. n. 19.* hi enim pleno jure ad patrem spectant, ita ut de iis ad lubitum disponere possit, *l. 6. §. 2. C. d. bon. que lib.* Quid? *si Pater omitat consecutionem Inventarii, num propterea usufructu privetur & administratione adventitiorum? Negat.* Non enim cum Patre, pro quo tamen adhuc contractis licet secundis nuptiis, in hoc casu pie præsumitur, tam rigorose est procedendum, nec ob præfumptionem dolosæ administrationis remedio locum habet, sed oportet, ut actualis dolosa administratio & dissipatio bonorum facta sit, & probetur; D. Fromman. *dissert. d. administrat. adventit. legitim. tbes.*

104. qua facta ipsi administrationi interdicitur Modest. Pistor. p. 2. *quest. 33. num. 5.*

TH. III. Pro conservatione quoque juris & bonorum horundem ad liberos primi thori pertinentium, Pater certis casibus *Satisfactionem* præstat, ejusque bona pro maternis & materni generis rebus hypothecæ sunt ex lege subjecta, Mavius ad *Jus Lubecens. d. l. n. 14.* vid. tamen Pinell. in *tract. d. bon. matern. ad l. 1. part. 2. n. 32.* Christina *vol. 1. decis. belgic. 101. n. 5. & seqq.* Tenetur quoque viduus cautionem præstare pro legato vel fideicommissio ab alio liberis relicto *l. 6. §. 1. C. ad SC. Trebell. & Nov. 22. §. placet 41.* id quod patri, honesto alioquin ac bono viro grave est & contumeliosum per *l. testamento 17. in fin. & ibi Bald. ff. d. testam. tutel. Neuenhan. d. jure viduit. sect. 4. lit. A.*

CAPVT SEXTVM

COMPREHENDIT

ODIVM VTRIQVE TAM VIDVAE
QVAM VIDVO AD SECVNDAS NVPTIAS
TRANSIENTI COMMVNE.

SUMMARIA.

TH. I. *Secundas nuptias contrahentes existentibus liberis proprietatem lucrorum nuptialium aliorumque bonorum morte conjugis ad se devolutorum amittunt.* II. *Tenentur videre bona cum liberis.* III. *Novo conjugii ex propriis bonis plus dare aut relinquere non possunt, quam uni dederunt et ex liberis, cui minimum tribuerunt.* IV. *Filia in priori matrimonio dotata & statuto à Parentum successione exclusæ*

exclusæ ad successionem Parentum ad secunda vota trans-
uentium admittuntur.

TH. I.

SEquuntur nunc Odia secundarum nuptiarum Viris &
Uxoribus communia. Et constat ex jure communi
dona utriusque tam Sponso quam Sponsæ tempore nu-
ptiarum à convivis oblata esse communia & æqualiter in-
ter eos dividenda *l. 10. ff. d. donat. l. 4. ff. eod. l. 6. C. eod.* id-
que tanto magis, quando certius est, matrimonio haberi
speciem quandam Societatis §. 1. *Inst. d. patr. potest.* cujus
natura hæc est, ut donata sociis, ad hoc, eo quo melius
negotari & communia negotia tractari possint, dissoluta
societate, inter eos eorumque heredes æqualiter divi-
dantur *l. si non fuerunt 29. ff. pro socio* atque sic pronunciaffe
Lipsienses testatur *Carpz. p. 3. c. 22. def. 1. 2.* So seyn auch
desselben Erben eurem Eheweibe ihr Einbringen und
eigenthümliche Güter, wie auch die Helffte des Hoch-
zeit-Beschencks auszuantworten schuldig. Similiter
ex Novell. 53. cap. 6. & 117. cap. 5. & Authent. praterea C.
unde Vir & Uxor constat, quod defuncto conjugè divite
superstes si inopsit, & liberi nulli adsint cum cognatis, si
tres sint vel pauciores, in quartam, vel si plures sint, in vi-
rilem partem proprietatis succedat, *Rittersh. ad Nov. p. 7.*
c. 17. D. Richter. ad dict. Authent. praterea n. 28. D. Stryke
d. successior. ab intestat. cap. 5. §. 32. Hunnius ad Trentler.
vol. postcr. disp. 15. qu. 48. latius deducit d. Authent. praterea
competere marito, & qu. 49. tractat qu. An mulier ad Se-
conda vota transiens possit quartam petere ab heredibus mariti
prioris matrimonii? Horum lucrorum aliorumque bono-
rum omnium morte conjugis vel ex consuetudine, vel
statuto,

statuto, vel pacto titulo lucrativo ad se devolutorum per transitum ad secunda vota proprietatem amittunt novi nupti, eamque liberis illis servare ipsique solo eorundem usufructu contenti esse jubentur *l. 3. §. illud 1. l. generaliter 5. & Aubert. C. d. secundis nuptiis Nov. 2. c. 3.* Adeo ut nec ullam alienandorum eorum, quantum ad proprietatem attinet, habeant facultatem *d. l. 3. vers. nec quicquam d. l. 5. in princ. vers. alienandi sane.* Ampliantque DD. hanc assertionem, ut, quod dicitur maritum vel uxorem privari successione filii quoad proprietatem ex testamento mariti vel uxoris sibi delatam, & solum habeat usufructum, si extant alii liberi, procedat etiam, si agatur de successione ab intestato *Bald. consil. 42. in med. vers. tertio casu lib. 3.* neque interesse, sive transeant ad secunda vota post successionem, sive ante; quia patria sunt *Ruin consil. 37. n. 9. & seg. ver. tertio superest l. 3.* imo tam maritum quam uxorem transientem ad secunda vota, si habent filios ex primo matrimonio, privari legato facto sibi ab altero conjugum relictis filiis *Rom. consil. 82. colum. 1. Tusch. pract. conclus. lit. N. conclus. 162.* eundem in modum apud *D. Richter. p. 6. conf. 37.* deductum legitur *n. 21.* Was denn die vierdte und letzte Ursach und quastion anlangen thut / ob nehmlich Beklagte ihre vermachte nießliche Gerechtigkeit, indeme sie sich anderwärts verheyrahet / verrueket habe oder nicht, ist gleichwohl in denen allgemeinen Käyffel. Rechten versehen / daß wenn die überlebende Wittib sich in die andere Ehe begiebt, daß sie hierdurch der Eigenthümlichen Gerechtigkeit desjenigen, so Ihr von ihrem abgestorbenen Ehwirth erblich vermacht, oder sonst von ihm erblich uf sie kommen / beraubt und den Kindern

dern erster Ehe heimgefallen seyn soll, per textum ci-
 tat. in l. *foemina* & l. *hac edictali* §. *bis illud* C. d. *secund. nupt.*
 & hoc ipsum non tam in matre quam in patre locum ha-
 bet, ut tenet gloss. in d. l. *foemina* §. *illud in verbo delata*,
 quem Bart. ibi & communiter DD. sequuntur. AZO in
summa illius tit. circa finem in vers. Item quacunque dicta
sunt. Oldradus hoc idem sequitur in *consil. 33. incipit, qui-*
dam habuit uxorem, Roman. in *consil. 182. incip. in casu pro-*
posito. Aretin. *consil. 34. incipit: prosequendo ordinem.* Huc
 referuntur casus, ut quando Parens uni liberorum, qui
 defuncto Parente olim cohaeres successerat, postmodum
 defuncto heres sit una cum reliquis liberis, si nupserit,
 proprietatem eorundem bonorum amittat, retento usu-
 fructu, *authent. ex testamento* C. d. *secund. nupt.* Mynsing-
 cent. 5. *observ. 24.* & ab hac constitutione in iudicando
 non esse, recedendum tenet Everhard. *consil. 213. num. 27.*
 & juxta eam pulchre consuluit Fr. Aretin. *consil. 72.* Paul.
 de Castr. *consil. 199. vol. 2.* & in terminis facti speciem con-
 sulendo latius deducit D. Philipp. Reyserus quondam Cam-
 mer. Imperial. Advocat. in *repetition. seu discurs. authentic.*
ex testamento C. d. *secund. nupt. per tot.* & Consilium Jcto-
 rum Ingolstadiensium in iisdem terminis inservit *thesau-*
ro practico Besoldus *lit. A. verb. Andere Ehe*, quod vide.
 Vel quando juxta consuetudines quarundam civitatum
 Imperialium superstes Conjux solutus morte alterius
 matrimonio succedit liberis defunctis fratribus vel soro-
 ribus germanis omnino exclusis contra jus commune
 text. in §. *si vero Authent. d. hered. ab intestat. venient.* tunc
 consuetudines hujusmodi non habent locum, si super-
 stes convolet ad secundas nuptias, & successio tunc redu-
 catur ad terminos juris communis, & sic superstes parens

una cum fratribus defuncti pariter succedat, Gail. *lib. 2. observ. 98.* ubi tamen *n. 7.* notat, hanc limitationem non ubique recipi, longoque usu aliter in quibusdam Germaniæ civitatibus observatum, & multis præjudiciis contradictorio iudicio confirmatis obtentum esse. Et supra dicta pœna, ratione privationis, extenditur ad quamcunque concessionem ex titulo lucrativo, adeo, ut si uxor habeat emphyteusin ab Ecclesia, patiatur investiri seipsam & maritum, ita quod uno decedente, alius succedat, teneatur maritus (& vice versa mulier) conservare liberis uxoris ex primo matrimonio, quia habuit ab ea titulo lucrativo Alex. *consil. 119. vivo processu vers. 4. & seq. verb. de reliqua vero lib. 3.* ubi secus dicit, si non extarent filii primi matrimonii *n. 7.* Neque hæc pœnæ secundarum nuptiarum, cum respiciant favorem liberorum, correctæ sunt, ut communiter tenent Innocent. & DD. *in cap. fin. d. secund. nupt.* Bart. & alii *in l. 1. C. eod. tit.* Decius *consil. 230. in princ.* Angel. *in Authent. de non eligend. secund. nubentium in pr. 110.*

TH. II. Statutis nonnullis provisum est, ut defuncto conjuge, viduus vel vidua ad secunda vota transiens cum liberis ex priore matrimonio natis debeat *dividere.* Sic Jure Lubecensi neque viduus neque vidua, ignorantibus liberorum suorum propinquis, & defuncti defunctæ conjugis heredibus, divisione cum iis nondum facta, ad secunda vota transire potest *Stat. Lubecens. lib. 2. tit. 2. art. 29. atque ex lib. 2. tit. 2. art. 2.* patet, Parentes necessario teneri cum liberis dividere, vid. Mevius *commentat. ad d. art. n. 8. & seq.* adeo quidem, ut & pater ad rationes reddendas teneatur, quod à jure civili recedit, quo pater ab omnibus ratiociniis est immunis, ita ut habeat
plenis-

plenissimam potestatem utendi fruendi rebus, quæ filio-
familias obveniunt, add. Mevius *d. l.* Ita Statutum Wis-
mariense *artic. 73.* necessitatem dividendi inducit: kein
beerbter Wittber oder Wittbe soll sich wiederum be-
freyen, Er oder Sie habe denn zuvor den Kindern vo-
riger Ehe Vormünderer gekohren / und denselben von
des Verstorbenen Ehegatten guter Erbschickung o-
der nach Stadt. Gebräuche einen Ausspruch gethan /
bey Verlust des Verstorbenen Güther / welche an
desselben Kinder alsobald verfallen seyn sollen. Es
soll aber dem aussprechenden Vater und Mutter frey
seyn / ein Kindes Theil für sich zu behalten / wie Sie
denn auch die Abnützung der ausgesprochenen Gü-
ter / bis zu der Kinder mündigen Jahren / die Sie hin-
gegen zu alimentiren schuldig seyn / zu genießsen haben
sollen. Sunt etiam nonnullorum locorum Statuta, jux-
ta quæ viduus vel vidua ad secundas nuptias transiens *bo-
na tam paterna quam materna*, prout in communione fu-
erunt, cum liberis *ex æquis partibus dividere tenetur*. Qua-
lia Statuta prima fronte iniqua videntur, in primis si v. g.
pater ditissimus, à quo bona dividenda proveniunt, ut
plurimum ipsius sudore adquisita, ad secunda vota tran-
siens cogitur dimidiam bonorum suorum nolens volens
liberis suis relinquere, vid. Hartvv. à Dassel *ad Status Lu-
neburg. art. 1. n. 26.* Equidem tamen talia habere & par-
tem illam bonorum parentis binubi deberi non ut par-
tem hereditatis, sed juxta Cothmannum, velut debitum
Statutarium rationibus evincit D. Crusius *ad Jus Statuta-
rium Mindense lib. 2. tit. 2. decis. 2.* & in pluribus Ditionibus
& Civitatibus tam Imperialibus quam Municipalibus si-
milis Statuta usu recepta esse referunt DD. de Austria ce-
Statut

statut Hartvv. à Dassel *ad statut. Luneb. §. 5. n. 14.* de Thuringia Modest. Pistor. *p. 4. qu. 164. in pr.* de Marchia Brandenburgensi Schepliz *ad consuet. Brandenburg. ad §. 2. tit. 2. part. 3.* de Lubeca vid. Mevium *ad Stat. Lubec. p. 2. tit. 2. art. 2.* de Minda Crusium *l. c. de Lunæburg. Dassel ad Stat. Luneb. Hamburg. Statut. Hamburg. l. 3. c. 3. art. 3. & 4.* de Brema Modest. Pistor. *vol. 2. conf. 2. in pr.* Sic etiam Statutis provifum est, ut Conjux superstes, si ad secundas nuptias non processerit, rebus cum liberis communiter fruatur, nec ad divisionem cogi possit; uti ex responso Dnn. Jctorum Jenensum anno 1662. dato apud D. Richt. *p. 4. consil. 14. n. 6.* elucet: **Ob gleich die Kinder mit der Mutter in dem Testamento æqualiter pro heredibus insinuiret seyn, Als aber in dem Jure Statutario, welches zu Goslar observiret, versehen, daß die hinterbliebene Wittibe, so lange dieselbe ihren Wittiben-Stuhl nicht verrücket / und zur zweyten Ehe geschritten, mit den Kindern zu theilen nicht solte angestrenget werden, so ist die Mutter, bey so gestalten Sachen, so lange dieselbe in ihrem Wittiben-Stande verbleiben wird, wieder ihren Willen zu theilen nicht schuldig.** In Comitatu Inferiori Schvvartzburgico statuto caveri, ut nec viduus vel vidua ad secundas nuptias transire volens, publice in Ecclesia possit proclamari, antequam diviserit cum liberis suis, nobis certo retulit laudatissimus Dn. D. Roth. Aliisque in locis remedium hocce coercedendi binubos receptum esse, ut prohibeantur antequam diviserint, cum Sacerdotali benedictione nuptias soleniter celebrare, aut secundum maritum vel uxorem in domum deducere, testatur D. Mevius *p. 11. decis. 336.* ita ut decerni soleat tum inhibicio pœnalis ad parentes binubos de

de non consummando, donec heredibus satisfactum,
tum mandatum ad Sacerdotes de non copulando.

TH. III. Quamvis quilibet sit rerum suarum moderato ac arbiter; hocce tamen arbitrium in legibus quoad pœnam secundarum nuptiarum & favorem liberorum restrictum est, ita ut viduus vel vidua ad secundas nuptias transvolans extantibus prioris matrimonii liberis novo conjugii non possit plus dare aut relinquere, quam dederit uni ex liberis, cui minimum tribuerit, & si quis plus de facto dederit, id ut datum liberis prioris matrimonii laesis deferatur *l. hac edictali 6. in pr. vers. quod si plures C. d. secund. nupt.* addatur Stephan. Durant. *quest. in suis passim Besold. in thes. pract. verb. Andere Ehe* dicit, **daß ein Ehegemahl secundo conjugii nicht mehr vermachen darff, dann einem Kind primi matrimonii.** Neuenhahn. *d. jur. viduit. lit. A.* rem declarat exemplo: *v. gr. Moritur Titius relicta Seja uxore cum tribus liberis. Hec denuo nubit Sempronio pactisque initis filio natu maximo 1000. Secundo genito 500. Natu minimo 300.* (qualem inaequalem divisionem Parentes facere possunt *l. 8. C. d. inoff. testam. l. ult. C. ult. famil. hercisc.*) relinquit. Eo casu Seja non plus quam 300. quæ minima est liberorum portio, marito relinquere potest *d. l. 6. Nov. 22.* Hoc quidem per *l. 9. pr. C. d. Secund. Nupt.* mutatum, dum ibi dicitur, quod non applicandum sit laesis, sed utriusque conjugii liberis; denuo tamen per *Aubent. ad cos solos confirmatum*, scilicet, quod hodie tantum liberis primi matrimonii jus revocandi competat, & inter se dividendi ea, quæ in secundum conjugem collata sunt, supra legitimum modum, Brunneman. *ad d. l. 6.* quæ alias ob stare possint vid. apud Rittershus. *ad Nov. part. 4. c. 5. num. 3. &*

H

Consti-

Constitutionem l. 6. §. Nov. 22. nostris moribus observari allegat Rittershus. c. 1. Reformationem Noribergens. l. 8. sub tit. 28. Von Heyrathen: Wie viel, die zur andern Ehe geruffen, und Kinder haben, den andern Ehegenossen vermachen mögen. So das bleibend der Ehe, nach Absterben seiner Ehegenossen sich wieder verheyrahet, so offte sich das gebe / und absteigende Erben aus voriger Ehe vorhanden wären / so soll dasselbige bleibend der Ehe / nicht Macht haben, seinem andern Ehegenossen / es sey durch Heyrath = Geding, Geschafft, Geschick / oder Ubergabe uf den Todes = Fall oder Leben gestattet, mehr zu vermachen, zu verschaffen und zu übergeben, denn als viele einem Kind aus erster Ehe oder den Enklein (die an statt ihrer Väter und Mütter für eine Person zu rechnen) werden mag ic. ic. §. ult. l. 9. c. 32. verb. Wurde aber solch Heyrath = Geding / Versprechen, Ubergab oder Geschenck, einen Kinds Theil übertreffen / so ist es von Unwürden und unkräftig / und wird die Uebermaß unter die Kinder aus erster Ehe getheilet ic.

TH. IV. Moribus germanorum foeminae praesertim inter Nobiles dote congrua constituta solent mediante juramento specialiter renunciare *successioni*, idque in gratiam masculorum, ut bona in agnatione conservata familiam illustriorem efficiant, & pro hisce renunciationibus quotidie solet pronunciari, teste D. Carpz. ad p. 3. const. 35. D. Richter. decis. 69. p. 1. Suntque statuta, quae ob eandem rationem, conservandarum nempe familiarum, filiam dotatam à parentum successione excludunt. Tali tamen statuto vel renunciatione non obstante filia prioris matrimonii ita exclusà ad successionem Parentum ad

ad secundas nuptias transeuntium admittitur, cujus ratio est in *l. 5. §. in his & auth. haeres C. d. secund. nupt.* ac quod talia lucra liberis ex alia causa deferantur, renunciacionem non concernente, nam renunciatio ad successio- nem spectat, quae ex voto parentum defertur *l. scripto. §. final. ff. unde liberi.* at lucra illa injuriam liberorum concernunt, quae ex repetito matrimonio ipsis irrogantur. Nec obstat jurata renunciatio, quia juramentum non auget renunciacionem extensive, sed tantum intensive, uti loquitur Oldra *conf. 294. n. 3.* & quemadmodum renun- ciatio non extenditur ad ignota, & non cogitata, *text. in l. mater §. ceterum ff. de inofficios. testam.* ita nec juramen- tum *text. in c. inveniens de jurejur. Gail. lib. 2. obs. 98.*

CAPVT VII. ET VLTIMVM

COMPLECTIVR

CESSATIONEM ODII CIRCA SECVN- DAS NVPTIAS.

SUMMARI A.

TH. I. *Statuta & Consuetudines cujusvis loci sunt attenden- da.* II. *2. Num odia ista per Jus Canonicum sint sub- lata?* III. *Mulier intra annum luctus nubens de Jure Can. non sit infamis, & quando cesset poena haec de jure communi Saxonico.* IV. *Nec amittit lucra.* V. *Quid eodem jure circa successionem & divisionem bonorum obti- neat.* VI. *An Viricus tutor esse possit privignorum? Corollarium.*

TH. I.

A Tque haecenus de odiis Secundarum Nuptiarum tam de jure Communi quam Statutis nonnullorum

H 2

loco-

locorum dicta sunt. Sed cum jura civilia civilibus tolli possint, juxta supra cap. 3. *thes. 6.* dicta, cujusvis regionis statuta & consuetudines sunt attendenda. Statuta enim non minus obligant subditos, quam leges universales, quarum vim & efficaciam habent, & pro lege civili habentur eo in loco, ubi sunt promulgata, Alexand. *lib. 2. conf. 87. num. 1. vers. quia statutum est jus civile.* Felin. *in c. cum licet 12. num. 10. X. d. prescription.* Interim pro jure communi stat praesumptio, donec probeatur observantia contraria.

Th. II. Num autem poena & oīa secundarum nuptiarum per Jus Canonicum sint sublata Q? Hanc questionem optime examinarunt Rittersh. *in different. jur. civil. & Canonic. lib. 2. cap. 4. & ad Novell. part. 4. cap. num. 18.* Scipio Gentilis *d. secund. nupt. c. 18.* Bartol. *ad §. prime si quidem Novell. 12. d. nuptiis versic. 3.* distinguit inter poenas, quas patitur mulier ex eo, quia nupsit intra tempus luctus, & eas, quas patitur, quia non intra tempus luctus, sed extantibus liberis ex priorē matrimonio iterum nupsit. Prioris generis poenas ait esse sublatas per Jus Canonicum *c. pen. & ult. X. d. secund. nupt.* posterioris generis non item.

Th. III. Mulier intra annum luctus nubens de Jure Canonico Infamis non sit, expressus textus est in canone *Euphemium caus. 2. qu. 2. ibi: Non sunt infames lege canonum omnes, quos leges seculi pronunciant, cui assentitur Pontifex in cap. super illa X. d. secund. nupt. & in cap. ult. X. eod.* Quaritur autem: Num in nostris Ecclesiis misso jure civili sequamur Pontificium? Negat Carpz. *lib. 2. Jur. Consistor. def. 159. tit. 9.* Quemadmodum vero de jure civili potest quis Principi supplicare, ut intra annum luctus nuptias

ptias contrahat, & sic infamiam evitet *l. solet ff. d. his qui not. infam. Nov. 22. cap. 22. §. 40.* & post contractas hujusmodi nuptias certis conditionibus supplicare *d. c. 22. 40.* ut infamis non fiat. Sic hodie ad evitandas istas pœnas potest dispensari à Magistratu, cum nulla in sacris reperitur sanctio prohibitiua, sed jure emanatur civili ac municipali, cui derogare Principi fas est Knichen *d. territor. c. 2. n. 179.* Sunt alii præterea casus, in quo pœna supra *cap. 3. thes. 6.* recensita cessant, v. g. quando pater filiam suam denuo præmaturo collocat in matrimonium ex ignorantia, vel novus maritus ignoranter duxit eam, qua nondum eluxit priorem maritum *l. 1. §. 7. l. 1. C. d. secund. nupt. l. 8. §. 1. n. §. ult. ff. d. his qui not. infam.* vel si jussit pater, cujus in potestate est is, qui talem foeminam præmaturo duxit *l. 1. d. his qui not.* excusatur quoque mulier à pœna, si intra annum luctus pepererit, & deinde ad secundas nuptias transferit, *d. l. 1. n.* vel si prior maritus defunctus talis non fuerit, quem lugere non oportet more majorum, v. g. si ob crimen læsæ Majestatis fuerit damnata ejus memoria, vel ob hæresin, vel si omnino ob aliud aliquod crimen damnatus fuerit, Rittersh. *d. l. 12. 10. §. seq.* Cessat etiam odium hocce in sponsis, licet enim Sponsalia de præsentì habeantur pro nuptiis, non tamen sunt consummata; imò Sponsus ac Sponsa Conjugum nomine veniunt in impropria verborum significatione, Bald. *ad l. oratio ff. d. sponsal.* nec per Sponsalia quadam sic noverca, *§. 9. Instir. d. nupt. l. 12. §. 1. ff. d. rit. nupt.* & in odiosis ac pœnalibus stricte procedendum, nec extra terminos evagandum, *l. penult. ff. d. pœn. l. 19. ad lib. §. postb.* ut proinde pœna nuptiis tantum dicta faciat Sponsalia impunita, *per text. express. l. 9. §. 1. l. 10. §. 1. ff. d. his qui not. infam.*

infam. quomodo quidam hoc limitent vid. Neuenhan.
d. l. sect. 4. lit. A. De Jure Saxonico à severa Impp. sancti-
 one, qua infamia irrogatur intra annum luctus nubenti
 receditur. Eodem Jure Solus Elector, non Consistori-
 um Supremum, dispensat Carpz. *d. l. def. 162.* Non ta-
 men facile dispensandum circa prohibitionem nuptia-
 rum tempore luctus, si præsertim pauca affluerint septi-
 manæ ab ultimo conjugis defuncti die, Carpzov. *def. 163.*
 Sufficiens autem ac justa dispensationis causa habetur ad
 matrimonium secundum tempore luctus consumman-
 dum, si prior maritus ante obitum lecto decumbens lon-
 ge ægrotaverit, vel debitum conjugale non præsterit,
 inprimis, si juramento obtineat, quod maritus intra an-
 num carnaliter eam non cognoverit, Carpzov. *def. 164.*
 Quorum referendus est casus, quando dissolutum ma-
 trimonium est per divortium, ita ut tempus luctus qui-
 dem non observetur, ad vota tamen secunda non nimis
 sit properandum, Item *def. 165.* Non tamen permitten-
 da sunt nuptiæ, priusquam de obitu seu morte Prioris
 conjugis constet, eaque duobus ad minimum testibus
 probetur, Item *def. 165.* Admittitur quoque viduus vel
 vidua, si mortem Conjugis defuncti juramento suo pro-
 bare velit: Item *def. 169.* In talibus casibus copulatio
 Sacerdotalis absque ceremoniis & ritibus consvetis, ut
 peragatur à Consistoriis decerni solet, vid. D. Præses *in*
dissert. d. Hierolog. Sponsalia quod attinet, subsistunt qui-
 dem ea tempore luctus contracta, sed consummationem
 matrimonii suspendi debere deducit Carpz. *l. d. def. 161.*

TH. IV. Circa amissionem lucrorum nuptialium,
 hereditatum, legatorum, fideicommissorum, donati-
 onum mortis causa *in foro Saxonico* in secundo nubenti-
 bus

bus odium cessat, adeo ut nec luxuriose vivens intra annum luctus perdat bona predictis titulis sibi delata **Landrecht** lib. 1. art. 5. Goldbec. in *tract. d. gerad. c. 9. n. 7.* ne melioris sit conditionis vidua luxuriose vivens, quam alteri nubens, ut proinde Carpz. *d. l. def. 162.* Zobel. in *add. ad Gloss. latin. Coler. part. 1. dec. 64.* dicant: *l. 1. & tot. tit. C. d. secund. nupt.* in foro Saxonico abrogatam esse, idque dubio carere. Neque vidua filii sui ex asse heres facta per secundas nuptias proprietatem bonorum à filio relictorum eodem jure (scil. Saxonico) amittit, Schurer *d. success. ab intest. tit. 11. differ. 4.* D. Brunnem. *cent. 2. decis. 59. n. 19.* nec amittit per secundas nuptias rei donatæ proprietatem Gadd. *consil. 70. n. 1.* Schneidvv. in *§. est & aliud 4. Inst. d. donat.* Brunnem. *cent. 4. decis. 59. num. 19.* Sic in *Marchia* proprietatem rerum in primo matrimonio quæsitaram nuptiæ secundæ non adimunt teste Brunnem. *cent. 1. decis. 80.* Idemque *c. 5. dec. 25.* quæstionem: *An mater ad secunda vota transiens, si prædium à priori marito acceptum permutaverit cum alio prædio, an liberis prioris matrimonii jus in novo illo prædio competat, & an inde portionem statutariam petere possit?* negative in Collegio Jctorum Francofurtenfium decisum fuisse refert, scilicet quia de observantia pœnæ secundarum nuptiarum cessant, ubi numero ultimo infert, quod de jure communi aliud veniat statuendum. Sic de jure communi si conjux superstes transeat ad secunda vota cum consensu liberorum, non amittit proprietatem *l. femine 3. C. d. secund. nupt.* modo iste consensus sit expressus, & liberi de pœnis legalibus certiores Jafon Mayn *vol. 1. consil. 53. n. 8. & seqq. n. 11.* Gail. *lib. 2. obs. 98. n. 19.* Hartm. *lib. 2. pract. obs. 7. num. 3.* Mynsing. *cent. 5. obs. 54.* nec tacitus consensus ex presen-

tia in celebratione nuptiali inferri potest, in actu enim præjudiciali, odioso & vituperabili præfens ac etiam tacens non videtur consentire, quas regulas in hunc sensum deducunt Johan. de Garronibus *tr. d. secund. nupt. p. 2. n. 7.* Castillo *in tract. d. usufr. cap. 2. n. 100.* quodque nuda præsentia sine aliis adminiculis nihil hic noceat liberis Grævius *2. concl. 98. confid. 1. num. 22.*

TH. V. De jure Saxonico viduus vel vidua novercæ vel vitricæ plus potest in testamento relinquere, quam uni ex liberis prioris conjugii, prout testatur Berlich. *p. 3. conclus. pract. 29. n. 48.* dummodo legitimam salvam habeant liberi, utpote ipsis jure naturæ debitam *l. 36. §. 2. C. d. inoff. testam.* Sic Maritus in bonis omnibus mobilibus defunctæ suæ uxori succedit *Pandrecht lib. 3. art. 76.* etiam in pecunia ex bonis immobilibus redacta, ita tamen, ut si liberi adsint, alienationi immobilibus interveniat decretum Magistratus, alias illa pecunia mariti lucro non cedit *D. Richter. tr. d. success. ab intest. sect. 4. membr. 4. n. 10. & seqq.* Magnific. D. Joh. Jacob. Fuhrman JCrus & Consiliar. Martisburgens. *in Dissert. d. jure Novercar. singular. ibes. 21.* Eodem jure ob *Divisionem* bonorum patrum cum liberis primi matrimonii haud factam prohiberi non potest vidua secundas contrahere nuptias, *Carpz. d. l. def. 171.* & ita rescripsisse Consistorium Supremum testatur ibidem, verb. *Die weil denn Supplicantens Bericht nach / seine verlobte Braut jedesmal und noch mit ihren Kindern zu theilen sich erbothen, dahero der Mangel nicht an Ihr / sondern an der Kinder Vormunden selbst ist, ohne das auch die Theilung mit diesem Ehrenwerke nichts zu schaffen hat: Als begehren an statt höchst gedachtes unfers gnädigsten*

sten Herrns wir hiermit, Ihr wollet, der Vormun-
der Einreden ungeachtet / mit dem Aufgebot und ehe-
licher Trauung gebühlich verfahren lassen.

TH. VI. Ultimo de Vitrico quæri potest? *Num ille privignorum, quorum matrem nutricem duxerat ad secundas nuptias legitime convolantem, possit esse tutor?* Et quamvis ad negativam faciat præsumta mala affectio vitrici erga pupillum, ac educatio privignorum vitrico, tanquam suspecto *l. 1. ubi pupill. educ. deb.* permittenda non sit *l. 1. C. eod.* Quæstio tamen hæc simpliciter nec affirmari nec negari potest, cum res indifferens, & sæpe verum sit, quod D. Hier. *lib. 2. ep. 19.* ait, superinduxit filiis non nutricium, sed hostem, non parentem, sed tyrannum; verum tamen etiam est, interdum & novercas & vitricos reperiri liberis bene affectos. Sic Eutichianus vitricus privignas suas paterno affectu aluisse dicitur in *l. 15. C. d. negot. gest.* tempore Gordiani Imperatoris Gneus Octavius apud vitricum educatus fuit, ceu ex Dione refert Cujacius *6. observ. 19.* P. Ebutius pupillus relictus tutoribus, sub tutela Duronia matris & vitrici T. Sempronii Rutili educatus, apud Livium *hisor. ad U. C. l. 39.* Unde nec in Francia prolis educationem amittit mater nutrix propter secundas nuptias quod sic satis dura sit separatio Tulden *ad C. tit. ub. pupill. educar. deb.* Plura qui desiderat de pœnis secundarum nuptiarum videat Joh. de Garronib. *d. secund. nupt.* Tusch. *concl. pract. lit. N.*

COROLLARIUM.

UXor marito priori viduitatem promittens, & jurato quidem, quod post obitum ejus nolit ad secunda vota accedere, ad promissionem ejusmodi servandam non obligatur.

I

Quam-

Quamvis dubium moveri possit, quod I. promissa sint servanda l. 7. §. *ut. prator. ff. d. pact.* & quamquam verba *pacta conventa servabo*, sint pratoris, pervenisse tamen illa de ore Dei vere inquit Bald. *in rubr. C. d. Confit.* & fidem servare naturali æquitati sit convenientissimum l. 1. ff. d. *pact.* II. Nec subesse videatur res turpis, inhonesta, impossibilis aut ejusmodi factum, quod quo minus promissis stare teneatur, uxor causam præbere possit, tantum enim abest, quin potius Deus Opt. Max. castitatem ipse, commendet & præcipiat; Sic *Apostol.* I. *Cor. 7.* ait: *Bonum esse virginibus & Viduis*, si sic permanentes, propter præsentem necessitatem. III. Nec est, quod vidua dicat, se bona cum conscientia non posse vivere in viduitate. Sic ita: patiatur stimulum carnis, non statim propterea continentiam non habet. Sequatur consilium Theolog. Chemnitii p. 3. *examin. Concil. Tridentin. d. conjug. & cælib. c. 4. p. 37.* cujus verba digna sunt, quæ viduis nuptias anhelantibus imprimantur; *Non statim*, inquit, *uritur, qui calorem sentit, sed quando in vita cælibe titillationis concupiscentia aculeis te pungunt, & astuta aliquem sentis, non statim exclames: Te uri, sed diligentia, conatu, lucta, temperantia & oratione fortiter repugnes, timorem Dei & amorem veræ pudicitia opponas, impuras cogitationes præcidas, turpes motus reprimas, occasiones vires & robur resistendi à Domino tibi dari petas. Quod si hac diligentia flamma libidinis possunt reprimi, repelli vel restringi, nondum laboras ustione, sed hoc ipsum est donum continentia, quod ea diligentia in lucta à patientibus accipitur, excutitur, excolitur & conservatur.* IV. Ante omnia consideranda est jurata promissio; cum enim Deus, qui perjuros puniendi voluntatem & potestatem habet, testis invocatur, simul

simul ab eo perfidia ultio poscitur in præstito jurejurando, Dom. Soto *d. just. & jur. 8. qu. 1. art. 1. in med.* Ast viduam prædictis non obstantibus, ad servandam viduitatem non teneri seqq. evincunt rationes: I. In puncto pacti promissionisve servandæ, inspiciendum esse primario, an promissa repugnent bonis moribus aut legibus, turpemque causam contineant, factaque promissa possibile sint tam natura quam lege *l. 27. §. 4. d. pact. l. 72. l. 177. §. 6. d. verb. obl. l. 35. §. 1. eod.* At vero talis promissio impossibilitatem & turpem causam continet, quia læditur conscientia, turpique vitæ lata aperitur porta, repugnatque divinæ sanctioni, qua juniôres viduæ nubere & liberos procreare jubentur, meliusque esse nubere quam uri judicatur *1. Timoth. 5. vers. 14. Matth. 19. vers. 11.* II. Constat jure civili super re sive naturaliter sive civiliter injusta aut nulla, juramentum interpositum & ipsum actum nullum esse, *l. 5. C. d. legib.* imo secundum jus canonicum ex justis causis relaxatio juramenti potest impetrari, & si votum sine conscientia læsione & dispendio salutis æternæ servari nequeat, quoad vim obligandi ad servandum eodem jure juramentum nullum est, *c. 58. d. R. 1. in 6. c. 18. d. jurej.* Franzk. *ff. d. jurej. n. 9.* & hic periculum animæ subesse non difficulter patet ex *1. Tim. 5.* ad quem locum notanter B. Gerhardus in *loc. d. Conjug. §. 519.* ait: *Quotidiana experientia clamat, quosdam in primis quidem juvenilibus ætatis flore ac vigore, calibatus amore & admiratione ita duci, ut deliberato etiam proposito eum suscipere non reformident, qui postea incontinentia ita tentantur, & ustionum flammis ita æstuant, ut nullo conatu, nulla lucta, nec remediis aliis eas reprimere & extinguere possint, ideo gravissimo salutis periculo se exponunt.* III. Consentiunt Theologi,

ologi, qui minus deliberato animo aut ex prava consue-
tude præfita juramenta non ita obligare, ut solennia,
statuunt. vid. *Consil. Witeberg. tit. von Ehesachen g. 31.*
IV. Facit huc effectum Imperatoris Justin. in *l. 2. C. d. in
dict. viduit.* licere uxoribus spreta maritorum suorum in-
terminatione, quæ eis viduitatem inducit, ad secundas
nuptias migrare, cum interfit Reipubl. numero civium
ipsam augeri, mulieresque ad hoc natura progenuerit,
ut partus ederetur *d. l. 2. & seq. l. 2. C. d. in d. vid. ibiq. DD.*
Rationes in contrarium adductas quod attinet, respon-
detur ad I. pacta valere si possibilis sint & honesta tam
jure, quam natura, D. Magnif. Struv. *exerc. 6. thes. 42.*
Schotan *exerc. 15. n. 2. & seq.* ad II. Castitas divinum præ-
ceptum non esse derogatorium matrimonio, sed in pro-
prio etiam uxoris concubitu castitatem servari posse ipsa
fateretur Synodus Nicæna *c. Nicæna Synodus 12. distinct. 31.*
nec Apostolus aliud suadet *1. Cor. 7. v. 37. bonum esse vi-
duis, si sic permanserint.* Idem etiam paulo ante vers. 9.
docuit: *dico autem non nuptis & viduis, bonum est illis, si sic
permanserint, sicut ego: sed statim addit: quod si non se con-
tineant, nubant: melius enim est nubere, quam uri.* Ad III.
Resp. Conscientiæ viduæ relinquendum est, num verum,
num fictum sit, quod de non sibi concessio continentie
dono conquesta est. Sunt heic media contra stimulum
carnis non solum prohibita, sed & præcepta. Consili-
um B. Chemnitii sicuti Christianum & pium, ita etiam se-
quendum est; sed accipienda etiam sunt verba sequen-
tia: *Si vero flamma libidinis, addit iis quæ supra allegata
sunt, tam ardentes sunt, ut hac diligentia vel reprimi, vel re-
stringi vel repelli non possint, sed initio penetrent, voluntatem
occupent, cor inflamment, cogitationem abripiant & corpus
incen-*

*incendant, ut cor vel pleno assensu vel caco & inquieto impetu
libidinis afluat & ardeat; tum certum est. Te non habere
donum continentia: Et hoc est ustio, seu tentatio illa Satana
per incontinentiam, quam Paulus remedio conjugis restrin-
guendam esse docet ne vel corpus fornicatione, vel Spiritus usti-
one inquinetur. IV. Resp. De iis promissionibus jure-
jurando munitis generatim dicimus, eas nullius esse mo-
menti, quando majus bonum impediunt. In hoc locum
habet dictum Isidori: *In male promissis rescinde fidem,*
quod refertur *in c. in malis. 22. q. 4.* Atque in hanc sen-
tentiam Supremum Consistorium Dresdense rescripsisse
testatur Carpzov. *lib. 2. Jurispr. Consistor.*
*tit. 9. defn. 172.**

EXculte VVegi, Musis amicum sacris
Nec non Themistæ pectus, integerrime
Virtutis altæ Profecutor; de Tua
Si forte vita vel peractis hactenus
Studiis tuismet, quam diu nostri quidem
Aras Lycei aspexeras ad uvida
Sale fluenta, testimonium meum
Requiretur; quæso quid reponerem
Aliud roganti, ni quod haud foret minus
Conforme vero, quam Tibi laudabile
Heic nempe vitæ nobilem Te Spiritum
Non obruisse desidi silentio
Reconditaque torpuisse inertia,

I 3

Sed

Sed perpolitum Jurium scientia
 Stipasse cellas cultores ingenium:
 Cum me privatim, lectionis huius
 Avidus, sequebaris mea, vel publice
 Aequi audiebas ceteros Antistites.
 Nec me putet duxisse quis solummodo
 Hoc, sed vel omnes contententur, quos penes
 Illustris huius alium Athenæi decus
 Simul recumbit ac Themistos gloria.
 Quis notus es; nec usquam fugit quoque
 Tuos, quibuscum vicitisti candidos
 Commilitones: quin & hoc, quod editum est
 Plaudente multitudine audientium,
 Responsum reddens è cathedra publica
 Probe erudita, comprobat specimen satis
 Hac maeste laude, Favor, hac itur via
 Ad altiora, Gratulor medullitus:
 Sit porro, ceptorum Tuorum favor
 Cœleste Numen, ac, eidem quæ assidet,
 Regina rerum, Juris interpres, Themis,
 Possis honestos inter ordines Virum
 Prodesse dulci Patriæ, ut civem decet
 Fortem probumque! Numen hoc dicit! Vale.

f.
PRAESES.

Mein

Mein Freund / so Zeit, als Glück, heist Ihm ist
aufwärts steigen,
Sein Geist will näher nun bey dem Gestirne stehn.
Die Themis läst den Sinn nicht sich zur Erde neigen,
Wen Gott und Tugend führt, der muß auf Wol-
cken gehn.

Ein ander mag den Pfuhl der Eitelkeiten lieben.
Was nach den Fastern schmeckt, erhebet keinen
nicht:

Die aber, so in Kunst und Wissenschaft sich üben,
Erlangen Ehr und Ruhm und kommen an das
Licht:

Gott und das Vaterland befiehlt uns so zu leben,
Daß wir zu beyder Dienst stets unverdrossen seyn.
Die Gaben, so die Gunst des Himmels uns gegeben,
Die gräbt kein edler Sinn in Erd und Aschen ein.
Drum lob ich, werther Freund, sein rühmliches Be-
ginnen,
Dadurch er hat gezeigt / was Fleiß vor Nutzen
bringt.

Des Segens Nectar wird aus dieser Quelle rinnen/
Wer sich auf Gott verläst / desselben Thun gelingt.

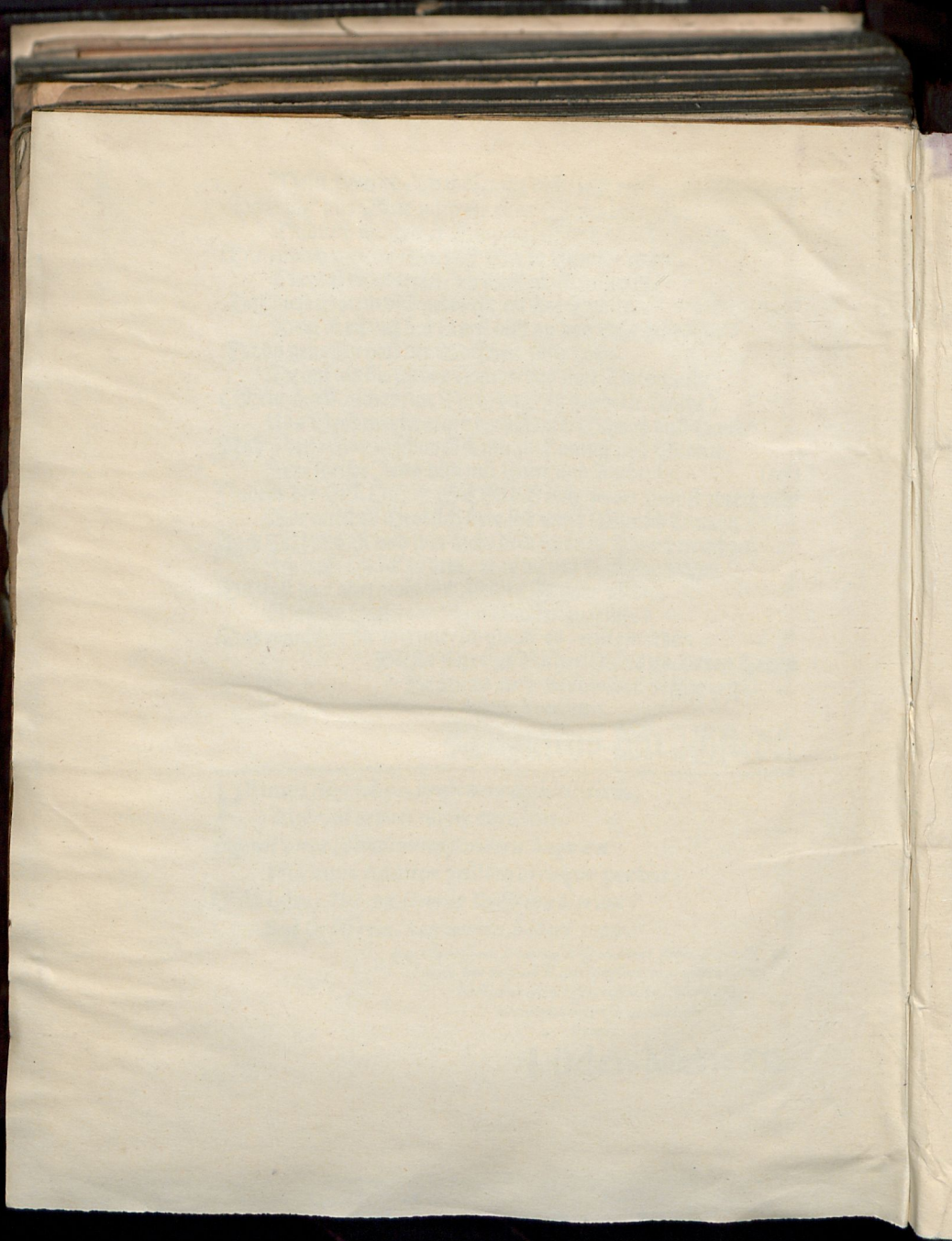
Dem Herrn Respondenten zu Ehren
setzte dieses wenige in höchster Eil

Augustus Drachstedt.

SOLI DEO GLORIA.

Zeck, Diss., 1679 M-Z

ULB Halle
005 360 82X

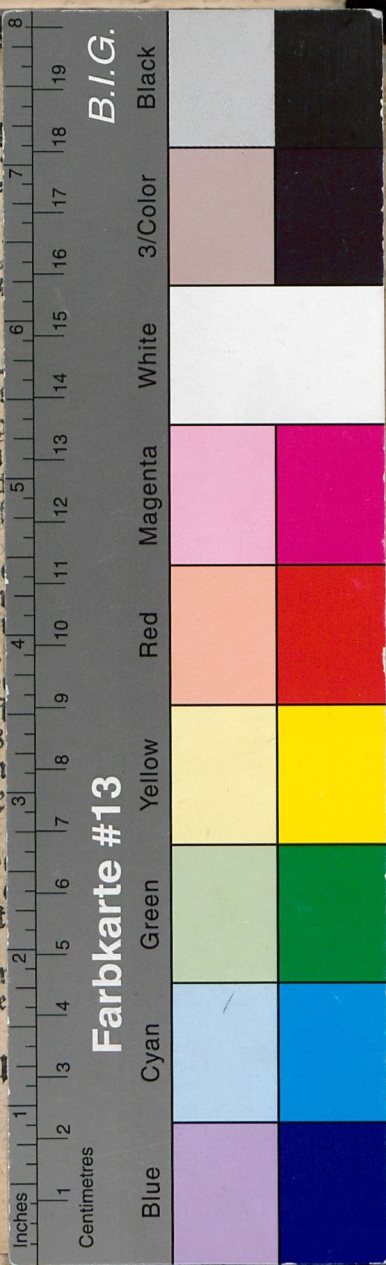
3

V317

DISSERTATIO IVRIDICA, ^{1679, 23}
DE
ODIO SECUNDARVM
NUPTIARVM, ¹⁰

Oder:
Von denen rechtlichen Vorfallenheiten, so sich
bey anderweitigen Verheyrathungen
zu zeigen pflegen.

QVAM
PRAESIDE
PETRO MULLERO, Icto,
ET PROF. PVBL. ORDINARIO,
IN AUDITORIO ICTORVM,
D. FEBR. CIO IO CLXXIX.
PVBLICE VENTILANDAM SISTIT
ANDREAS Wege,
VVANSLEB. MANSFELD.
EDITIO TERTIA.

IENAE,
EX OFFICINA IO. BERNH. HELLERI,
CIO IO CC XXXVII.